

77804

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EL SANATLARI EĞİTİMİ BÖLÜMÜ

ORTA ÖĞRETİM KURUMLARINDA GRAFİK EĞİTİMİ
VE KÜLTÜR AKTARMA ARACI OLARAK ÖNEMİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŞMANI : DOÇ. DR. NİHAT BOYDAŞ
TEZİ HAZIRLAYAN : ADNAN TEPECİK

ANKARA - 1990

T. C.
Yükseköğretim Kurulu
Dokümantasyon Merkezi

Sam Ferguson Smith

12. II. 1990

Doc. Dr. Nimit Pongphol

✓ Translated

Ö N S Ö Z

Resim sanatı içerisinde son yıllarda hızla zirveye tırmanan grafik sanatlar, günümüzün en popüler sanatı haline gelmiştir. Göze hitap eden, tüketiciyi etkileyen, üretilen malın ve hizmetin satışını kolaylaştıran grafik sanatlar, değişik baskı tekniklerinin de keşfedilmesiyle kitlelere mesaj ulaştıran bir iletişim aracı olmuştur.

Estetik unsurların yanında toplumun her yaşta insanlarına, sosyal, kültürel, ekonomik ve sanatsal mesajlar veren bir konuma ulaşmıştır. Bir afişte, kitap kapağında, duvar resminde, çizgi romanda, çizgi filmde, toplumun yaşamış ve yaşamakta olan kültüründen izler taşıyan grafik çalışmaları, insanların eğitilmesinde önemli bir görev üstlenebilir. Burada sayılan özellikler, orta öğretim kurumlarında sanat eğitimi dersleri içerisinde verilmelidir ki yetişmekte olan çocuklarımız kendi toplumuyla uyumlu bir kültürel kimliğe sahip olabilsin.

Böylesine önemli bir konu üzerinde düşünmemi sağlayan, danışmanım sayın Doç. Dr. Nihat BOYDAŞ'a, benden yardımlarını esirgemeyen, sayın Prof. Dr. Firdevs KAYA'ya ve sayın Yard. Doç. Serap ETİKE'ye teşekkürü bir borç bilirim.

Şubat 1990

Adnan TEPECİK

İ Ç İ N D E K İ L E R

	<u>Sayfa</u>
ŞEKİLLER LİSTESİ	II
TABLolar LİSTESİ	IV
I. GİRİŞ	1
1.1. Tanımlar	6
1.2. Materyal	8
1.3. Metod	9
II. KÜLTÜRÜN TANIMI	11
2.1. Grafik Sanatların Tanımı	13
2.2. Grafik Sanatların Tarihi Gelişimi	13
2.3. Türkiye'de Grafik Sanatların Tarihi Gelişimi	18
2.4. Grafik Sanatların Kullanım Alanları	28
2.5. Grafik Sanatların Kültür Aktarmadaki Yeri ve Önemi	33
2.6. Orta Öğretim Kurumlarında Seçmeli Resim Dersi Programlarının İçinde Yer Alan Grafik Derslerinin Durumu	40
III. ANKET YOLUYLA SAĞLANAN BİLGİLER	44
IV. SONUÇ	57
V. ÖNERİLER	70
VI. ÖZET	72
KAYNAKÇA	74
EKLER	80

ŞEKİLLER LİSTESİ

<u>Şekil No.</u>		<u>Sayfa</u>
1	Günümüzde grafik sanat ürünlerinin çoğaltılmasında kullanılan bir offset baskı makinesi	14
2	Uzakdoğu yazılarından Çin yazısı	15
3	Tarihte kullanılan değişik yazı çeşitleri	16
4	Haberleşmede kullanılan semiotik ve piktografik işaretler . . .	17
5	Osmanlı imparatorluğu döneminde çıkan zafer dergisinin sayfa düzeni ve grafik çalışmaları	23
6	Münif Fehim'in çalıştığı kitap kapakları	25
7	İhap Hulusi'nin Türk Hava Kurumu için yapmış olduğu bir afiş . .	26
8	Çeşitli baskı teknikleri	30
9	Animasyon çekim masası	32
10	600 m ² edabıdnadik apartman duvarına yapılmış duvar reklamı . .	80
11	800 m ² ebadındaki apartman duvarına yapılmış duvar reklamı . . .	80
12	750 m ² büyüklüğünde bir duvara çizilen yabancı sigara reklamı	81
13	Reklamın yakından görünüşü	81
14	Dışkapı semtinde kovboy görüntülü bir sigara reklamı	82
15	Aynı semtte 40 m yükseklikte ve 25 m genişlikte aynı sigara reklamının değişik biçimdeki görüntüsü	82
16	Kızılay semtinde apartmanın tepesine yerleştirilmiş sigara reklamı	83
17	600 m ² ebadında başka bir sigara reklamı	83
18	Yabancı içeceklerin reklamının bol miktarda kullanıldığı dükkan tabelaları	84
19	Maltepe semtinde 600 m ² büyüklüğünde pepsi reklamı	84
20	Yabancı kaynaklı isimden oluşan bir hamburgerci tabelası	85

<u>Şekil No.</u>		<u>Sayfa</u>
21	Reklamı yapan ve yaptıran yabancı isim kullanmış	85
22	Ankara, Kızılay, boş bulunan her yere tabela asılmış, mimari çevre bozulmuş	86
23	Duvarı ve tabelada yabancı isimden oluşan reklam yazıları . .	86
24	Apartmanın her tarafı yabancı yazılarla doldurulmuş	87
25	Şehir içinde kullanılan reklam panoları (Bill-Board)	87
26	Bir umut reklamı	88
27	Pepsi, Jeton Burger, Sprite, Jeton kültür aktarmanın yanlış örnekleri	88
28	Yabancı isimli başka bir tabela	89
29	Yabancı isimli başka bir tabela	89
30	Televizyondaki yabancı dizilerden etkilenmiş olan tabela isimleri (Casper)	90
31	Televizyondaki başka bir yabancı diziden etkilenmiş tabela . .	90
32	Tabelalarda her türlü yabancı isim sınırsız olarak kullanılmaktadır	91
33	Anlamı olmayan bir mağaza adı	91
34	Tanıtım tabelalarında Türkçe kelimeler çok az kullanılmaktadır	92
35	Santral, İngilizce kökenli bir kelime (bebek mağazası)	92
36	KAREN konfeksiyon mağazası	93
37	Network (Müzik malzemeleri satış yeri)	93
38	Sanlet, Baldini giyim mağazası	94
39	Nena elbise satış yeri	94
40	BABYCARE, FLORICCA, KALBİR elbise	95
41	MOKA giyecek	95

TABLOLAR LİSTESİ

<u>Tablo No.</u>		<u>Sayfa</u>
1	Öğretim Kurumu	44
2	Resim Öğretmenliği Süresi	44
3	Görev Yapılan Okul Türü	45
4	Okulun Resim Atölyesi Durumu	46
5	Atölyeden Yararlanan Resim Öğretmeni Sayısı	47
6	Resim Atölyesinde Mevcut Olan Araçlar	48
7	Okul Dışında Meslekle İlgili bir Alanda Gösterilen Faaliyet	49
8	Okul Dışında Meslekle İlgili Bir Alanda Gösterilen Faaliyetin Özelliği	50
9	Grafik Sanatlarla İlgili Yeni Yayınların Takip Edilmesi . . .	51
10	Öğretmenin Baskı Bilgisi	52
11	Günümüzde En Çok Kullanılan Baskı Tekniği	53
12	Okuldaki Araç Gereç ve Malzemenin Temin Edilme Yolları . . .	54
13	Grafik Ünitelerinin İşlenme Süresi	55
14	Ders İçerisinde Gösterilen Konular	56
15	Grafik Sanatlarla Reklamcılık Sektörü Arasındaki İlişki . . .	59
16	Sanat Eğitimi Görmeyenler de Grafikerlik Mesleği yapabilirler mi ?	59
17	Resim Öğretmeni Baskı Tekniklerini Bilmeli midir ?	60
18	Grafik Sanatların Mal ve Hizmetlerin Pazarlamasında Etkisi Var mıdır ?	61
19	Sevilen bir Reklam Türü	61
20	Grafik Sanatların Ülke Kalkınmasında Östlendiği rol Nedir ? .	63
21	Grafik Sanatlar Toplumu Kültürel Yönden Etkiler mi ?	64
22	Güzel Sanat Liselerinin Açılması Yararlı Olur mu ?	65

I - G İ R İ Ő

Çağımızda endüstri muazzam bir hız sınırına ulaşmış durumda, insanların hizmetine bir ürünün yüzlerce çeşidi sunulabiliyor. Tüketiciler, talep ettikleri malın veya hizmetin en iyisini, en güzelini almaya çaba gösteriyorlar. Ürünü müşteriye sunanlar da mallarını en kârlı şekilde satmaya uğraşıyorlar.

Malların ve hizmetlerin satış işlerini günümüzde reklam ajansları üstlenmiş durumdadır. Yazı, resim, ses, hareket, üç boyutlu reklam medyaları ile, müşteriye yaklaşma biçimlerini araştırıp, bulup, ürünleri pazarlıyorlar.

Bu sektörde hizmet veren en önemli kişiler de grafik sanatçılarıdır. Ürünlerin görsel biçimlerini tasarlayanlar, bütün yük onların omuzunda iyi bir ambalajın ve ambalaj yüzeyinin tasarımı ürünlerin satışını da kolaylaştırmaktadır.

Grafik sanatçısının bu özelliği, ona aynı zamanda sorumluluk ta yüklemektedir. Grafiker ambalaj tasarımlarında ve reklam tanıtımlarında toplumun kültürel açıdan iyi veya kötüye gitmesine de sebep olmaktadır.

Acaba toplumumuzda reklam kültürü var mı ? Tükettiğimiz ürünleri satın alırken alış ölçümüz nedir, ihtiyaç sadece maddi olan mal mıdır ? Yoksa bunun yanında bize hitap eden bir şeyler de arıyor muyuz ? Örneğin; mamûlün göz zevkimize, dünya görüşümüze, yaşadığımız toplumun kültürel değerlerine hitap etmesi gibi ...

İşte bu da tamamen yaşayış kültürüne bağlı çünkü günümüzde insanlar adeta reklam bombardımanına tutulmuş durumdadır, neyi, nereden, nasıl alacağımızı şaşırmış durumdayız.

Aslında bu durum tamamen bir kültür haberleşmesidir. İnsanların bundan yüzyıl önce böyle bir problemleri yoktu, kullanılan mal sayısı belliydi, ama şimdi bir gömlek dahi alınsa alan kişi gömlekte bazı özellikler arıyor, her şeyden önce marka seçimi yapmak zorunda, ondan sonra kalite ve güzellik sorunu var, bu sayılanlar müşteriyle mal arasında haberleşmeyi sağlayan araçlardır. Bu unsurlar yeni bir deyim ortaya çıkarmıştır, bu da kitle iletişimidir.

Uluslararası bir nitelik taşıyan bu deyim şöyle okunmaktadır : "mass-media". Aslında iki ayrı kelimenin birleşmesinden meydana gelmektedir. Bunlardan biri İngilizce "mass" (kitle demektir); diğeri de Latince "medium" kelimesinin (araç, alet, aygıt anlamına gelmektedir) çoğulu "media" dır. Türkçe'de en uygun düşen karşılığı da "kitle iletişimidir" (1).

Başka bir deyimle kitleler arasında ilişki kurma ve haberleşme gibi imkanları sağlayan aletler, aygıtlar kitle haberleşmesinin araçlarıdır.

Kısacası, sorunun şöyle bir özetini yapmak mümkündür : Kalabalık halk kitlelerini doğrudan ilgilendirmesi gereken birtakım duyuru ve mesajlar söz konusu olduğunda basın, radyo, çeşitli reklam kanalları, televizyon, sinema hatta bir ölçüde tiyatro gibi imkanlardan yararlanılmaktadır. Kitle iletişim yöntemiyle yapılan duyuruların, verilen mesajların tümünde ya beyin yıkamaya, ya da şartlandırmaya yönelik ayrıntılar bulunmaktadır.

---

(1) Bintuğ Aytek, İşletme Yönetimi, Der Yay., Ankara 1986, S. 141.

Mesela bir ideolojinin yaygınlaştırılması, kamuoyunun şu ya da bu yönde oluşturulması, zevkler, eğilimler, kişisel ayrıcalıklar, toplumsal yeğlemeler hep bu çekim alanının kapsamına girmektedir.

Mamül ya da hizmetlerin ürün olarak kitlelere sunulması, tanıtılması, benimsetilmesi de aynı şartlandırma türlerinin kapsamına girmektedir (2).

Yüzyüze yapılan iletişimle kitle iletişimi arasında büyük farklar vardır. Çünkü, yüzyüze iletişimde hoşunuza gitmeyen bir şeyi söyleyebilirsiniz, cevap verme hakkınızı anında kullanabilirsiniz. Halbuki kitle iletişiminde böyle bir imkân söz konusu değildir, televizyonda beğenmediğimiz bir reklamı o anda yayınlatmamak gibi, yahut anında eleştiri getirmek gibi bir hakkımız yoktur. Hoşumuza gitsin veya gitmesin o reklam yayınlanacaktır.

Televizyonu o anda seyreden milyonlarca kişi verilen mesajı aynı anda almakta ve aynı duyguları paylaşmaya zorlanmaktadır. Bu olay aslında fazla olan üretim stoklarının kısa zamanda eritilmesi için tüketiciye karşı açılan bir kültür savaşıdır.

İşte toplumun kültürel etkilenmelerden iyi şeyler alabilmesi, zararlarından korunabilmesi için bu dili bilmesi gerekir.

Bugün yurdumuzda reklam dilini öğreten orta öğretim kurumu yoktur. Ancak yüksek öğretim kurumlarında pazarlama dersleri içerisinde reklam araçları adı altında kitle iletişim biçimleri teorik olarak anlatılmaktadır (3).

---

(2) İlhan Cemalcılar, Pazarlama, Eskişehir İTİA yayınları, 1977, S. 14.

Halbuki ortaöğretimdeki öğrenci de bu konularda bilinçlendirilirse küçük yaştan itibaren tüketeceği malın veya hizmetin seçimini bilerek yapacaktır.

Artık günümüzde alıcı için üretilen bir malın kendisi ne kadar önemliyse, onun ambalajı, afişi, sunuluş biçimi de üretilen mal kadar değer ifade etmektedir. Haberleşme günümüzde çok geliştiği için dünyanın öbür ucunda üretilen bir mamülün tanıtılması televizyon yardımıyla gününde evimizin içine kadar girmekte, bu durumda eve hem yeni bir mamül tanıtımı ve hem de yabancı bir kültür kavramı getirmektedir.

İşte araştırmanın konusunu teşkil eden "Ortaöğretim Kurumlarında Grafik Sanatlar Eğitiminin Veriliş Biçimi" adlı ^{ve kültür} ^{bu çalışma} araştırma da seçmeli resim dersleri içerisinde işlenen grafik ünitelerinde reklamın önemli araçlarından olan afiş, kitap kapağı, amblem, yazı gibi göze hitap eden kitle iletişim çalışmalarında:

- 1- Üretim tüketim ilişkisinden söz ediliyor mu ?
- 2- Reklamın önemli araçlarından olan; yazı, resim, afiş, kitap kapağı, duvar panosu, amblem, televizyon reklamları, toplumumuzun kültürel yönden eğitilmesine nasıl etki etmektedirler ?
- 3- Ortaöğretim kurumlarında görev yapan resim öğretmenleri bu konuya nasıl bakıyorlar ?

Araştırmada bu sorulara cevap aranıp bir yoruma gidilecektir.

Araştırma altı bölümden oluşup, birinci bölümde Giriş, Tanımlar, Materyal ve Metod, ikinci bölümde Kültürün Tanımı alt başlıklarda grafik sanatların tanımı, tarihi gelişimi, kullanım olanları, kültür aktarmadaki

yeri ve önemi, ortaöğretim kurumlarında seçemli olarak verilen iki saatlik resim dersleri içerisinde ünite olarak işlenen grafik sanatlar konularının müfredat içindeki yeri işlenmiştir.

Üçüncü bölümde ortaöğretimde görevli resim öğretmenleri üzerinde uygulanan anketler değerlendirilmiş ve yorumlanmıştır.

Dördüncü bölümde araştırmanın sonucu yorumlanmış, beşinci bölümde öneriler, altıncı bölümde konu özetlenmiş ve konuyla ilgili toplanan fotoğraflar ekler bölümüne konulmuştur.

1.1. Tanımlar

Afiş (Fr. affiche; Alm. plakat) : İlk olarak makine endüstrisi ürününün pazarlanmasında bir gerek olarak 1890 yılında ortaya çıktı. Fransız Chéret'nin ilk denemesini, Lautrec'in sanatlı renkli taşbasmaları izledi. Afiş sanatı, 1910 yıllarına değin en büyük gelişmesini gösterdi. Ancak gittikçe büyük miktarda gereksinme duyulması, bu alandaki sanatlı çalışmaların kalitesini düşürdü. Bugünkü modern afiş sanatı kübist ve soyut anlam olanakları ile fotoğraf ve baskı tekniklerinin olanaklarından büyük oranda yararlanarak yapılan bir sanat dalı olmuştur (4).

Amblem (Fr. emblème) : Bir şeyin timsali, imgesi, remzi, remiz (5).

Animasyon ((animate)) : hayat vermek, hayatıyet kazandırmak, ihya etmek, canlandırmak.(animated cartoon) : Ressam tarafından çalışılıp canlandırılan resimlerin sinema makinesiyle oynatılması işi.

Bil Bord (bill-board) : ilan tahtası; afiş asılan yerler.

Ferman : Osmanlı Devleti zamanında padişap tarafından herhangi bir iş için çıkarılan izin söz.

Phonographic: Ses eşliğinde yapılan grafik düzenleme.

Grafik : Yazmak, resim çizmek, işaret desen anlamındadır. Yunanca "grafikos" sözcüğünden gelmektedir (6).

---

(4) Adnan Turani,"Sanat Terimleri Sözlüğü", Maya Matbaacılık Yayıncılık Ltd. Şti. Ankara-1980, S. 7

(5) Adnan Turani, a.g.e. S. 12

(6) Bülent Erkmen,"Hazırlanmamış bir grafik sanatlar sözcüğünden alıntılar", Gösteri Dergisi, İstanbul 1983, S. 91.

Kültür : Ünlü antropolog C. Wissler kültürü şöyle tarif etmiştir; Kültür dünyası, mevcudiyetinin bütün tarihi boyunca tabiatı ve kendisi nasıl idare edeceğini öğrenmek suretiyle insanın bizzat meydana getirmiş olduğu eseridir (7).

Medya : Vasıta, araç

Pazarlama : Tüketici ihtiyaçlarının ve isteklerinin karşılanmasında işletme satışlarının ve karlarının sağlanmasında işletmeye rehberlik eden bilim dalı (8).

---

(7) Mümtaz Turhan, Kültür Değişimleri, Marmara Ü. İlahiyat Fak. Yay. İst. 1987, S. 37.

(8) İlhan Cemalcılar, a.g.e. S. 13.

1.2. Materyal

Araştırma Ankara sınırları içerisinde yapılmıştır. Geniş bir kaynak taraması planlanmış, fakat araştırma konusuyla ilgili yayınların çok az olması bu imkanlardan yararlanmayı kısıtlamıştır.

Konunun önemi gözönüne alınarak Ankara ili sınırları içerisinde rastgele örneklemle seçilen değişik semtlerdeki ortaöğretim kurumlarında görevli resim öğretmenleriyle ön görüşmeler yapılarak uygulanacak anket soruları tesbit edilmiştir.

Anket sorularında ağırlık olarak, seçmeli resim dersleri içerisinde verilen grafik ünitelerinin işleniş biçimi ve ders içerisinde öğretmenin öğrencileri yönlendirmesi, reklam grafiği çalışmalarının toplumu kültürel yönden nasıl etkilediğini değerlendiren sorulara yer verilmiştir.

Reklamın önemli araçlarından olan afiş, gazete ilanları, şehir panoları, kitap içi resimleri, kitap kapakları, ambalaj tasarımları, televizyon reklamları v.b. kitle iletişimini sağlayan bu araçlar, toplumumuzun genç kuşaklarını kültürel yönden nasıl etkilediklerini ve Milli Eğitim Bakanlığı'nın bu konuyu müfredat programlarında ele alıp olmadığını ortaya çıkarmak için ders programları ele alınmış ve ayrıntılı biçimde incelenmiştir.

Reklam araçları açısından Ankara bir sergi salonunu andırmaktadır. Şehir panolarında, duvarlarda, basılı malzemelerde büyük bir zenginlik

söz konusudur. Bu da örnek reklam materyali toplamada büyük kolaylık sağlamış ve toplumun kültürel yönünü iyi ve kötü yönde etkileyen kitle iletişim araçları fotoğraflanmış, bunlar araştırmada materyal olarak kullanılmıştır.

1.3. Metod

Metod olarak; Türkiye'de son on yılda büyük bir gelişme gösteren reklam araçları, televizyonun evlerimize kadar girmesi, toplumun bütün kesimlerinde büyük bir kültür etkilenmelerine sebep olmuştur. Bu etkilenmelerin iyi ve kötü yönü de söz konusudur.

Reklam konularında sürekli olarak çocukların ve kadınların bir medya olarak kullanılması araştırmayı daha ilginç hale sokmaktadır. Çünkü, bu iki kesimde tüketicilik potansiyeli çok yüksektir. Kadın evin mutfağıyla ilgilenir, bir ailede de tüketim ihtiyaçlarının büyük bir bölümü mutfakta olur, reklamcı bu avantajı iyi değerlendirip kadını televizyon reklamlarında veya basın reklamlarında mutlaka kullanarak bütün kadınlara sunulacak tüketim mamullerinin mesajını vermeye çalışır.

Çocuklar için de durum aynıdır. Çocuk evin içinde istekleri geri çevrilmeyecek tek kişidir. Onun her dediği yapılır. Reklam şirketleri bu durumu da çok iyi değerlendirip çocuğu her türlü kitle iletişiminde bir araç olarak kullanır.

Yukarıdaki durum gözönüne alınarak, ortaöğretim kurumlarındaki resim öğretmenleri, resim derslerinde grafik çalışmaları yaptırırken öğrencilere grafik sanatların kitle iletişimi konusunda nasıl bir güce sahip

olduğunu anlatıp reklam grafiğinden önemli örnekler gösteriyorlar mı ?

Kitle iletişimi yoluyla gelişmiş ülkelerin geliştirmekte olan ülkeleri kültürel yönden nasıl etkilediklerini anlatıyorlar mı ? Milli Eğitim Müfredatlarında kültür konusu ele alınıyor mu ?

Bu soruların tümü ankette resim öğretmenlerine sorulmuş ve elde edilen bilgiler çizelgelere dönüştürülmüştür.

Grafik sanatların tarihi gelişimi, toplumsal, kültürel ve ekonomik yönü de alınmış ve araştırmada incelenmiştir.

II . KÜLTÜRÜN TANIMI

Kitle iletişim konusu toplumun tüm kesimlerine ulaştığı için fertlerin maddi ve manevi kültürüne olumlu ya da olumsuz etkilerde bulunmaktadır. Bu nedenle ilk önce kültür kavramını ele almamız gerekmektedir.

Kültür tanım olarak; bilimi, sanatı, ahlakı, örf ve adetleri, ferdin mensup olduğu toplumun bir parçası olması sebebiyle kazandığı davranışları ve bütün diğer yeteneklerini kapsayan birbirine girmiş bir bütündür (9).

Yine antropoloji bilim adamı olan C. Wissler kültürü şöyle tarif etmektedir : "Kültür bir halkın yaşama tarzıdır" (10).

Dünyada birçok bilim adamı kültür kavramını tanımlamış ve sonuç olarak ortak anlatımlar ortaya çıkmıştır. Bu tanımlardan yola çıkıldığında şu yorumu getirmek de mümkündür. Kültür, toplumun duyuş, düşünüş türüdür, medeniyet ise bilmek ve yapabilmektir.

Kültürle medeniyet arasındaki fark şu şekilde de izah edilebilir : Medeniyet, insanların mevcut durumları kontrol etmek amacıyla ürettikleri maddi araç gereç olacağı gibi toplumun kanunlarını, okullarını ve ticaret sistemini de kapsar.

Kültür ise; kullanılan medeniyetin tam zıddı sayılır. Kültürde toplumun yaşayış ve düşünüş tarzı, günlük ilişkiler, sanat, edebiyat, din, sevinç ve üzüntüler ifade edilir.

---

(9) Mümtaz Turhan, a.g.e. S. 36

(10) a.g.e. S. 37

Yurdumuzda medeniyetle kültür kavramını sistemli olarak ilk tarif eden Ziya Gökalp'tir. O'na göre medeniyet, "birçok milletin ortak malıdır, çünkü her medeniyeti, sahipleri olan milletler ortak bir hayat yaşayarak meydana getirmişlerdir. Bundan dolayı da medeniyetler mutlaka milletler-arası bir özellik arzeder".

Halbuki her medeniyetin bir millette aldığı özel biçimler vardır ki işte bu kültürdür (11).

Kültür ikiye ayrılır; maddi kültür, manevi kültür. Selamlaşma, yemek yeme, oturma biçimimiz, yani toplumun günlük iletişim ve davranış biçimleri manevi kültürü oluşturur. Maddi kültür ise, yemek yapmalar, yemek çeşitleri, el sanatları, düğünler, giyim kuşam biçimleri de maddi kültürü oluşturur.

Aslında her toplumda kendi yapısına göre maddi ve manevi kültür içiçedir ve biz kültürü manevi anlamda kullanırız. Çünkü, toplumlar kendi yaşama tarzlarında birçok tecrübe geçirir ve çoğu konuda doğru davranışı bulurlar. Bu davranış toplumların hayat felsefesine ve yaşama tarzına etki eder (12).

Örneğin; Türklerde ana, baba, vatan sevgisi her şeyin üstünde tutulur. Ama bir Amerika'lıda ana ve baba ihtiyarlayınca huzurevine gönderilip kaderiyle başbaşa bırakılan insandır.

İşte bu tür davranışlar toplumların kültürel değerlerini içerir.

---

(11) Ziya Gökalp, Türk Medeniyet Tarihi, İstanbul, 1926, S. 7, 8.

(12) Ziya Gökalp, a.g.e. S. 12.

2.1. Grafik Sanatların Tanımı

Grafik, Yunanca bir sözcük olup "grafikos" dan gelmektedir. Türkçe karşılığı yazmak çizmek işaret ve desen anlamına gelir. (13). Günümüzde grafik sanatların uygulama alanları çok genişlemiş ve afiş, tekstil tasarımı, tipografi, fotografi, litografi, ambalaj grafiği, gravür baskı, tipo baskı, offset baskı, tıfdruk baskı, çizgi film, bu sanat dalı içerisine girmektedir.

Grafik sanatların en önemli özelliği endüstriyel bir konu olması ve kitlelerin eğitilip yönlendirilmesinde önemli bir rol üstlenmesidir.

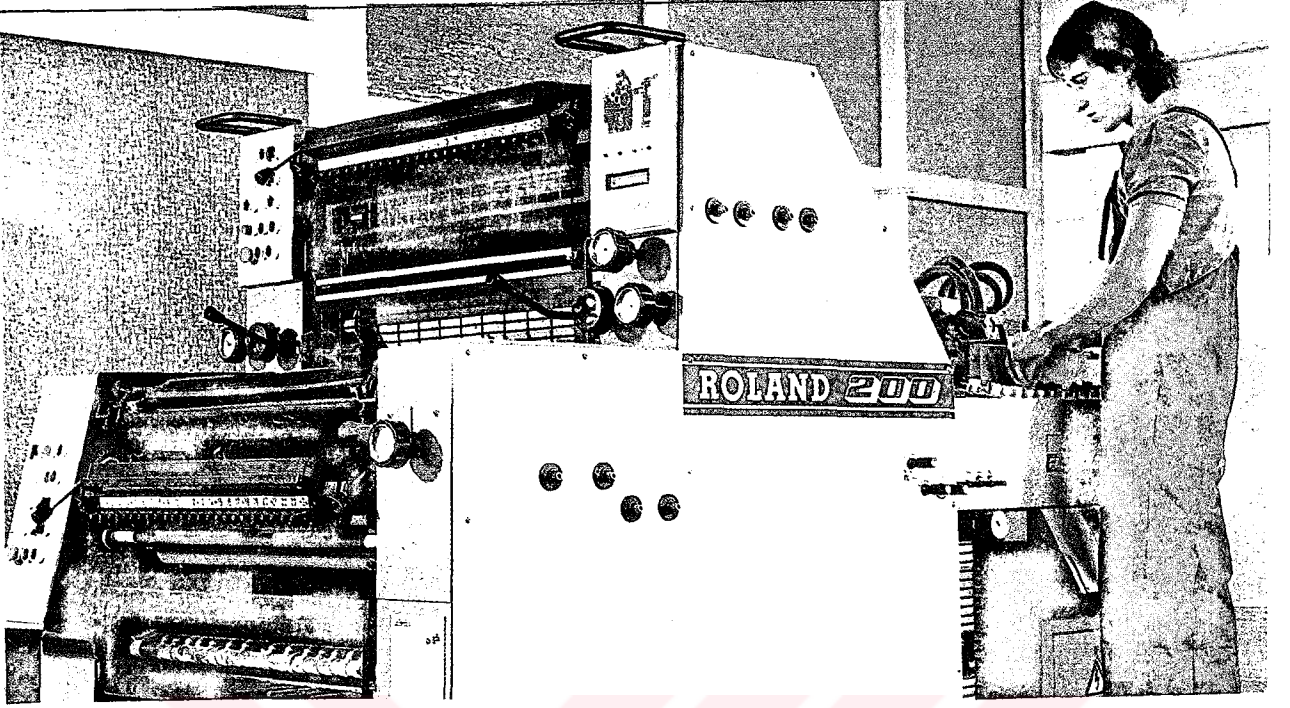
Dolayısıyla grafik sanatlar; özgün sanat çalışmalarının topluma bilgi iletmek maksadıyla hazırlanan çizgi, yazı, resim ve bunların düzenlemeleriyle ilgili tasarımları kapsar. Günümüzde artık grafik ürünleri büyük boyutlu matbaa makineleriyle basılıp çoğaltılıp ve kamuoyuna ulaştırılmaktadır.

2.2. Grafik Sanatların Tarihi Gelişimi

Grafik sanatların tarihini insanların ilk haberleşme sistemine kadar götürmek mümkündür. Tabiat şartlarıyla mücadele ederek hayatta kalmaya çalışan insan, yiyecek barınma ve üretme faaliyetleri için birtakım kurallar geliştirmiştir. İlk önce aile içi haberleşmeler, daha sonra toplumsal

---

(13) Bülent Erkmen, "Hazırlanmamış Bir Grafik Sanatlar Sözlüğü", Gösteri Dergisi, İst. 1983, S. 91.

Şekil 1. Günümüzde grafik sanat ürünlerinin çoğaltılmasında kullanılan bir ofset baskı makinesi.

haberleşmeler ile fertler arasındaki iletişimi, ses hareket gibi faaliyetlerin yanında, değişik malzemelerin yüzeylerine çizilen şekil, resim gibi işaretlerle sağlamaya çalışmışlardır.

Toplumun büyümesi arttıkça haberleşme ihtiyaçları da kendiliğinden genişlemiş ve insanların yeni araçlar bulmasını gerektirmiştir.

İşte şekiller ve resimler yavaş yavaş birtakım anlamlı biçimlere dönüşürülmüş ve bu da yazıyı doğurmuştur. İnsanlar mallarını belirlemek için üzerine yazı, rakam, şekil, resim gibi işaretler koyarak onlara kimlik kazandırmaya çalışmışlardır.

İnsanların kullanmış oldukları bu şekilleri ve yazıları grafik sanatların ilk özgün eserleri olarak göstermek mümkündür (14).

---

(14) Şevket Evliyagil, Basın İşletmelerinin Geçmişi, Basın Sanayii'nin Temel Kavramları, Ajanstürk Yayınları, Ankara, 1986, S. 7.

Mezopotamya'da yaşayan Sümerlerin bulduğu çivi yazısı tarihte ilk yazı örneği olarak gösterilir (M.Ö. 3300). Sümerlerin yazı sistemleri tarih olarak aynı döneme rastlayan eski Mısır medeniyetini de çok etkilemiştir (15). Mısır'da yazı sanatı değişik biçimdeki resim ve sembollerden oluşuyordu. Tabiatta bulunan her türlü canlı ve cansız varlıklar bu yazı sisteminde bir piktogram olarak kullanılmaktaydı.

İletişim aracı olarak kullanılan Mısır hiyogrolifi, aynı zamanda yüksek bir medeniyetin sanat kültürünü de günümüze kadar taşımıştır. Asur ve Hititlerde de yazının önemli grafik özellikler taşıdığını görmek mümkündür. Babil'ler tarafından tahta üzerine oyulan anlamlı şekiller boyanmış ve mühür olarak kullanılmıştır.

Doğu ve uzakdoğu toplumlarında da grafik özellikleri taşıyan çalışmalar çok eskidir. Özellikle Çin ve Japon sanatlarında bunu görmek mümkündür. Uzakdoğu yazıları kelime olarak yazıldığı için tek başına tahta üzerine oyulup boya verilerek basılıyordu. Dolayısıyla baskı sanatının İsa'dan yüz yıl önce Çin'de başladığı kabul edilir (16)

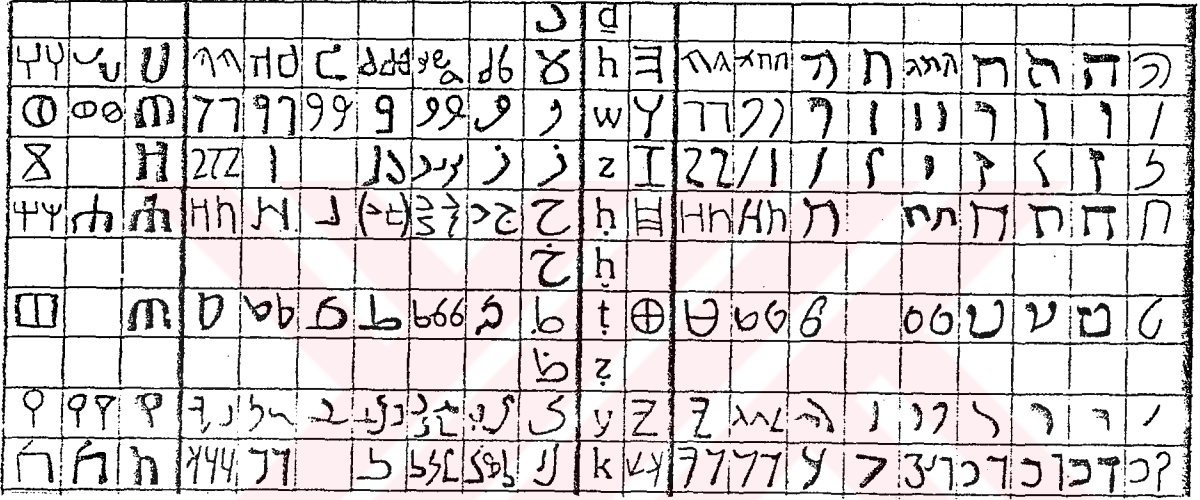
<i>Ts'ao Shu</i> 草書	漢朝 B.C. 200 - A.D. 200	澤	火	雷	風	水	山	地	天
<i>Pa Fen Shu</i> 八分書	Ca A.D. 100	澤	火	雷	風	水	山	地	天
<i>K'ai Shu</i> 楷書	Ca A.D. 400	澤	火	雷	風	水	山	地	天

Şekil 2 : Uzakdoğu yazılarından Çin yazısı.

(15) Yeni Türk Ansiklopedisi, Sümerler, Ötüken Yayıncılık, Cilt 10, İst. 1985. S. 3777.

(16) Şevket Evliyagil, a.g.e., S. 130

Yazı sanatının resimden soyutlanıp çeşitli geometrik yapılar içeri-
sine girmesi insanların kültürel gelişmeleriyle paralellik gösterir. Grafik
sanatlardaki en önemli özelliğin çoğaltma ve yayma olması nedeniyle yazı
bu sanatın gelişmesine temel teşkil etmiştir. Çeşitli evrimler geçiren yazı,
sistemleşerek fikir yazısı (ideografik), resim yazısı (piktografik
yazı) (17) gibi aşamalardan geçerek alfabe denilen bugünkü olgunlaşmış bi-
çimine ulaşmıştır.

Şekil 3. Tarihte kullanılan değişik yazı çeşitleri.

Tarihe geçen yazıları başlıca iki gruba ayırmak mümkündür :

Birinci grup; şekilleri tamamen veya kısmen mevcut olan ve bugün kul-
lanılmayan yazılardır. Eski Mısır Hiyeğrolifi, çivi yazısı, eski Finike
yazısı, Hitit ve Uygur yazıları gibi; Bu gruba dahil olan yazılardan bazı-
ları okunabiliyor, bir kısmı ise halâ okunamamıştır.

İkinci grup ise eskiden beri mevcut veya yeni icadedilmiş olup da
bugün bile kullanılan yazılardır (18).

(17) Metin Şahinoğlu; Anadolu Selçuklu Mimarisinde Yazının Dekoratif Eleman
olarak Kullanılışı, Türk Eğt. Vakfı Yayınları, İst. 1977, S. 8

(18) Mahmut Bedrettin Yazır, Medeniyet Aleminde Yazı ve İslâm Medeniyetinde
Kalem Güzeli, Dinayet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, 1981.

Bunlar da başlıca iki sınıfa ayrılırlar, birinci sınıf Çin, Latin ve Arap yazıları gibi milli topluluklar tarafından kullanılan yazılardır. İkinci sınıf, şu millet veya kavme, şu cemaat veya zümreye, şu meslek veya işe ait olan ve gittikçe daralan (Batta yazısı, Gürcü yazısı, çivi yazısı, kür yazısı) yazılardır.

Yazının bu kadar genişlemesi, insanların birbirleriyle olan münasebetlerini de geliştirip genişletmiştir. Tekniklerin ilerlemesi insanların daha çok şeyleri daha az ve öz yazı imkanlarıyla anlatmak istemeleri piktoqramları ve semiotik anlatımların gelişmelerini sağlamıştır (18).

Şekil 4. Haberleşmede kullanılan semiotik ve piktografik işaretler.

Haberleşme ihtiyacından doğan yazı, geçen yüzyıllar içerisinde resim gibi kullanılmış ve grafik sanatların en önemli malzemelerinden birisi olmuştur. Taşa, tahtaya, kağıda, metale, ipeğe ve akla gelebilecek her türlü yüzey üzerine, yazı bir grafik sanat malzemesi olarak yazılmış çizilmiştir.

2.3. Türkiye'de Grafik Sanatların Tarihi Gelişimi

a) Cumhuriyetten Önce :

Grafik sanatını basım sanatı ilkesinden ayrı düşünemeyeceğimiz için cumhuriyetten önceki grafik sanatlar tarihimize değinmemiz gerekecektir.

Türk baskı sanatı tarihi 6. yüzyıla kadar uzanır ve ilk baskı tekniği de Avrupa'ya Moğol'lardan geçer (19). Çeşitli evreler geçirerek değişik harf karakterleriyle baskılar yapılır.

Ayrıca 1494 yıllarında Osmanlı sınırları içerisinde matbaaların çalıştığı da tarihi bir gerçektir. Fakat Osmanlı devletinde matbaanın kabulü için 1457'deki keşfinden sonra tam 272 sene geçmiştir.

Matbaanın Osmanlı sınırları içerisinde bu kadar geç kabul edilmesinin çok çeşitli sebepleri vardır.

İslâm dininin bu gecikmeye sebep olduğunu söylemek yanlıştır (20).

Çünkü Osmanlı Devleti yüzyıllar boyunca Avrupa'ya hükmetmiş,askeri, fikri, iktisadi üstünlüğünü kabul ettirmiş olduğundan daha sonraki devirlerde batının teknik yeniliklerini ve etkilerini kolay kolay kabul etmemiş ve onlara direnmiştir.

Ayrıca matbaanın Türkiye'ye geç girmesinin ikinci bir sebebi de "ekonomiktir" (21). Büyük Osmanlı imparatorluğu bünyesinde elle kitap yazarak geçinen onbinlerce insan vardı. Bunlar aylarca ve bazan yıllarca

---

(19) Gül Derman, Resimli Taş Baskısı Halk Hikayeleri, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, sayı 24, Ankara 1988, s. 1

(20) Gül Derman, a.g.e. S. 1

(21) Şevket Evliyagil, a.g.e. S. 12

uğraşarak bir kitap yazıyorlar, bunu son derecede ince bir zevkle süslüyorlardı. Matbaanın gelmesi ve yayılması bu geniş kitleyi müşkül duruma düşürecekti.

Türkiye'de ilk matbaayı kurma şerefi III. Ahmet'in sadrazamı, Nevşehirli Damat İbrahim Paşa'nın müsaadesiyle müteşebbis olarak İbrahim Müteferrika (1674-1745) efendi'ye verilmiştir.

İbrahim Müteferrika Türk matbaacılığının öncüsü sayılır. Kendisi Türk uyruklu bir protestan Macar olarak Erdel'de doğdu. 18 yaşında müslüman olup İstanbul'a geldi.

1715 tarihinde "müteferrika" rütbesiyle diplomatik görevle Viyana'ya gönderildi. Bu arada İbrahim Müteferrika Avrupa'daki teknik yenilikleri takip ediyor ve özellikle matbaacılıkla çok yakından ilgileniyordu. Arkadaşı Said Çelebi (? - 1561) ile birlikte matbaanın faydalarını anlatan onbir maddelik bir yazıyı zamanın Sadr-ı azam-ı Nevşehirli Damat İbrahim Paşa'ya (? - 1730) verdiler.

Matbaanın açılmasının dînen uygun olduğuna dair fetvayı da şeyh-ül islam Abdullah Efendi'den aldılar. Böylece ilk matbaa İbrahim Müteferrika'nın Sultan Selim'deki evinde kuruldu. Aslında XV. asırdan beri İstanbul'da azınlık matbaaları olduğu gibi, Avrupa'da da Türkçe, Arapça ve Farsça kitaplar basılıyor, bunlar İstanbul'da satılıyordu (22). Ancak bir Türk matbaası kurulamamıştı. Matbaanın ortaya çıktığı XV. yüzyılın ikinci yarısında ve geliştiği XVI. yüzyılda Türk kültür seviyesi Avrupa'dan çok ileriydi. Halkın okuma yazma seviyesi de Avrupa'nın çok üstündeydi. XVI. yüzyılda

---

(22) Yılmaz Öztuna, Büyük Türkiye Tarihi, Ötüken Yayınevi, İstanbul, 1983, c. 6 S. 293

Avrupa'da basılan kitapların tirajı çok mütevazı bir seviyede olmasına rağmen Osmanlı Devleti'nde bu tirajın çok fazlasını hattatlar elle yazıyorlardı.

Kont Marsigli'nin 1700 yıllarında İstanbul'da 90 000 hattatın bulunduğu bahsetmesi şüphesiz mübalağalıdır. Ancak bir gerçeği aksettirdiği de ortadadır (23). Önemli bir bölümü de sanat eseri olan yazma kitaplar, mütevazı şehir ve kasabalıların bile evlerine kadar girmişti. Fakat matbaanın keşfi ve getirmiş olduğu kolaylıklar geç de olsa Osmanlı Devleti'ni de etkiledi, nihayet İbrahim Müteferrika'nın Said Çelebi'yle birlikte açtığı matbaada ilk olarak matbaanın faydalarını anlatan "Vesilet-üt Tıbaa"adlı bir risale yazarak Damat İbrahim Paşa'ya sunmuş ve kitap basma işinin bir toplum için ne kadar önemli olduğunu ispatlamak gayesiyle on maddelik bir açıklamada bulunmuştur.

Bu on madde şöyle açıklanmıştır;

- 1- Önemli kitapların çoğaltılması halk ve aydınlar için yararlıdır.
- 2- Yazarların eserlerinin basımı bunların şan ve şereflerinin artmasına ve müslümanlar arasında tanınmasına vesile olur.
- 3- Basılı kitapların yazıları okunaklı güzel ve doğru olacağı gibi okutan ve okuyanlar için de kolaylık sağlar.
- 4- Basımcılık kârlı iştir. Bir cilt kitap yazmak için gereken emekle binlerce kitap basılabilir. Kitap ucuzlayacağı için herkes alma imkanına sahip olur.
- 5- Kitapların başına ve sonuna fihristler konularak aranılan şeyin kolayca bulunması sağlanır.
- 6- Kitapların ucuzluğundan il ve ilçe halkı da faydalanmış olur.
- 7- Şehirlerde büyük kitaplıklar kurulmasına ve ilimle uğraşanların çoğalmasına yardımcı olur.

- 8- Osmanlı Devleti'nin cihad yoluyla bütün müslümanların şerefini artırması gibi kitap yayını yoluyla da müslümanlara hizmet etmesi uygun olur.
- 9- Avrupa'lılar, Arapça, Farsça, Türkçe kitapların değerini bilmekte bunları basmaktadırlar. Ama bastıkları bu kitaplar yanlışlıklarla doludur. Ayrıca yazı karakterleri de güzel değildir. Ne var ki yarın işin ehlini bulup müslüman eserlerini doğru ve güzel bastırarak İslâm ülkelerine göndermeleri, böylece buralardan para kazanmaları ihtimal dahilindedir. Dolayısıyla biz onlardan daha önce davranmalıyız.
- 10- Artık basım işinin ülkemizde de uygulanması için imkan vardır. İslâmiyetle ilgili bütün kitapların basılması yüce devletimize şeref kazandıracaktır (24).

1726 tarihli bir fermanla, İbrahim Müteferrika'ya tefsir, hadis, fıkıh ve kelâm kitapları basmaması şartıyla matbaa kurma izni verilir.

İki yıllık bir çalışma gerektiren Vankulu basılarak 31 Aralık 1729 yılında satışa çıkar. Müteferrika bu kitabında ve bundan sonra 1742 yılına kadar bastığı 17 kitapta, biçimini kendi eliyle çizdiği, kendi eliyle döktüğü sanılan güzel, işlek bir nesih kullanır. Bu yazı 16-18 punto arasındadır.

1732'de 1000 adet olarak bastığı Kâtip Çelebi'nin Tuhfe-t-ül Kibar Fi Esfar-ül Bihar (Deniz Seferleri Konusunda Büyüklere Armağan) ile 500 adet bastığı, yine Kâtip Çelebi'nin Cihannüma (Dünyayı Gösteren Ayna)'sındaki haritaların ve çizimlerin bir bölümünü eserin el yazması aslından alırken, bir bölümünü de kendisi çizmiştir.

İbrahim Müteferrika'nın basmış olduğu ve bizi en çok ilgilendiren eseri ise yazarının kimliği aydınlığa kavuşmamış olan Tarih-i Hind-i Garb-i

---

(24) Sait Maden, "Türk Grafik Sanatı Tarihi", Grafik Sanatı Dergisi, 1985, İstanbul, sayı 2, S. 61.

(Batı Hint ya da Amerika tarihi) dir. Bu eser Türk Grafik Sanatı tarihinin ilk resimli kitabıdır (25).

O çağda daha yeni bulunmuş olan kıtanın hayvanları, bitkileri ve kıtaya ilgili efsaneler gravür olarak çizilmiştir.

İlk resmi gazete, Takvim-i Vekayi'yi basmak üzere 1831'de Takvimhane-i Âmiye kuruldu. Yine aynı yıl basımcılık tarihimizde devrim sayılacak ilk litografya destegahı (taşbaskı tezgah) çalışmaya başladı (26).

1860'lı yıllarda ilk Türkçe gazeteler yayımlanmaya başladı. Bu gazetelerin bazı sayfalarında çok basit reklamlar yayınlanmaktaydı. Aynı yıllarda ilk resmi kağıt paralar da basılmaya başlanmıştır.

Türk grafik sanatının öncülerinden olan Ebüzziya Tevfik (1849-1913) ciddi çalışmalar yapan ilk grafikerdur. Hattat, yazar, gazeteci, tarihçi, basımcı gibi nitelikleriyle Ebüzziya Tevfik, titiz çalışmalar ve yaptığı baskılarla Avrupa'daki birçok yarışmada ödüller kazanmıştır.

Yine ilk Türk pulları, hisse senetleri, tiyatro afişleri bu dönemde çalışılmıştır.

1850 yılında Vekaayi-Tıbbiye ve Mecmua-ı Fünun'la boy gösteren dergicilik tarihimiz, Tercüman-ı Ahval, Tercaman-ı Hakikat, Tasvir-i Efkar grafik sanatların gelişmesine büyük katkıda bulunmuşlardır. İlk çizgi resimler endüstri ürünlerinin grafikleri bu dergilerde yer almıştır.

Osmanlı Devleti'nde basın hizmetlerinde grafiker olarak görev alan

---

(25) Said Maden, a.g.e. S. 55

(26) Bülent Erkmen, a.g.e. S. 77

kişiler genellikle hattatlardır. O dönemin ilk kağıt paraları, pulları, hisse senetleri hep bu isimsiz sanatçılar tarafından çizilmiştir.

1883 yılında kurulan Sanayi-i Nefise Mekteb-i Alisi (Güzel Sanatlar Akademisi) sanat eğitimi konusunda bu dönemin en önemli gelişmesidir. Sanatçı yetiştirme işi artık belli bir sisteme oturtulmuştur.

نومرو: ۱ برنجی سنه ۲۵ ربیع الاول ۱۳۳۰ جمادی الثانی ۱۳۲۸ — ۱۴ مارت افرنجی ۱۹۱۲ حیفه ۱

ساحب امتیاز و مدیر مسئولی:
اسماعیل حق
امور اداره و تحریریه و غزته متعلق
خصوصیات اینچون مدیر مسئوله
سراجعت اولنور.
آثار و مقالات عسکریه صحیفه نك
بر بوزینه یازلسی و صحیفه نومروسی
وضع ایلمسی. آدرس لرك منصل
واوقوناقلی اولسی رجا اولنور.
درج ایلملیان مقالات اعاده اولنور.
بردفعه لک اعلاناتک بهر سطرندن
دورت غروش . تکرری حالتده.
بوز پاره آلنور.

حل اداره سی:
باب عالی جاده سنیده دائره مخصوصه در
آدرس تبدیلی اینچون اوچ غروشلق
پوسته پولی ارسال و آئونه نومروسیله
یکی آدرس اشعار اولنلیدر.
آثار و مقالات عسکریه، خریطه،
فطوغرافی و سایر تههدلی اوله رق
با پوسته کوندر لیلیدر. پوسته اجرئی
نقصان ویرلشن مکاتب قبول ایلماز.
تلفراف آدرس سی:
درسعادته: « تلفر » غزته سنه

حیات، افکار و ترقیات عسکریه دن باحث مصور عسکری هفته لک غزته در. نسخه سی . ۵ پاره در.

Şekil 5. Osmanlı İmparatorluğu döneminde çıkan Zafer dergisinin sayfa düzeni ve grafik çalışmaları.

b) Cumhuriyet Döneminde

Grafik sanatlar alanındaki uzmanlaşma cumhuriyet döneminde olmuştur.

1920'li yıllarda Münif Fehim, İhâp Hulusi ve Kenan Temizan bu alandaki tüm işleri nitelikli bir düzey tutturarak ellerinde bulunduran kişiler olmuşlardır. Kıvrak bir gazete çizgisi mizacına sahip olan Münif Fehim, bu faaliyetini yıllar boyu sürdürmüştür (27).

(27) Sezer Tansuğ, Çağdaş Türk Sanatı, Remzi Kitabevi, İstanbul 1986, S. 332.

Münif Fehim Özarman (1899 - ?) Türk sanatına elli yılı aşkın bir süre hizmet eden; Babıali'de gazetelere, dergilere resimler yaparak geniş bir okuyucu kitlesinin beğenisini kazanmış ve hayatını fırçasıyla kazanmış ressam illüstratör, dekoratör ve karikatürist olarak çok yönlü eserleriyle tanınmış değerli bir sanatçımızdır (28).

Sanatçı yayın hayatına, 1914 yılında I. Dünya savaşı başlayınca şehzade başındaki tiyatrolara dekor ve afiş yaparak girmiştir. Türkiye'de ilk resimli afişleri yapan da Münif Fehim'dir (29).

Sanatçının, saray kadınlarının yaşantılarını canlandıran resimleri Almanca olarak basılan bir dergide illüstrasyon biçiminde yayınlanınca çok beğenilmiştir. Münif Fehim İstiklâl Savaşı yıllarında gazetelerde halkın kahramanlık duygularını artıran resim ve grafikler çalışmıştır. İkdam, İleri, Son Posta, Aydede, Vakit, sanatçının yıllarca emek verdiği gazetelerdir.

Cumhuriyet döneminin ilk ve önemli grafik sanatçılarından birisi de İhap Hulusi'dir (1898-1986). Sanatçı 1898 yılında Mısır'ın Kahire şehrinde doğmuştur. Babası Mimar Ahmet Hulusi, annesi ise Vecide Hulusi, ilk ve orta tahsilini İngiliz okullarında yapmış İngilizce, Arapça ve Türkçe'yi birlikte öğrenmiş Birinci Dünya savaşı çıkınca İstanbul'a gelmiştir (30).

---

(28) Sema Koşan, "Münif Fehim", Türkiyemiz Dergisi, Akbank Yayınları, İst. 1980, Sayı 30, S. 25.

(29) Sema Koşan, a.g.e. S. 26

(30) Sema Koşan, "İhap Hulusi", Türkiyemiz Dergisi, Akbank yayınları, İst. 1980, Sayı 32, S. 23.

Şekil 6. Münif Fehim'in Cumhuriyetin ilk yıllarında yapmış olduğu kitap kapaklarından örnekler.

İhâp Hulusi 1920 yılında resim eğitimi yapmak üzere Almanya'ya gitmiş ve Kunstgewerbe Schule'ye (Tatbiki Güzel Sanatlar Okulu) devam ederek bitirmiştir.

Sanat yazarı Sema Koşan sanatçı ile ölmeden önce yaptığı söyleşide İhâp Hulusi sanat hayatını şu şekilde anlatmıştır.

" Okulu bitirip Türkiye'ye döndüğümde, o günlerde çoğu sanatçımızın karşılaştığı güçlüklerle ben de karşılaştım. O dönemde afiş sanatı bizde hiç bilinmiyor. Onun için ben de Hariciye Vekaletine memur oldum, ama memuriyeti fazla götüremedim ve yeniden İstanbul'a dönüp resim çalışmaya başladım. Akbaba haftalık mizah dergisi gazete şeklinde çıkıyordu. Münif Fehim, Ramiz bu dergide resim yapıyorlardı. Ben de orada çalıştım. İlk afiş resmi siparişini "İnci Diş Macunu" firmasından aldım. Çok kısa bir zaman sonra bütün Türkiye'den afiş siparişleri almaya başladım" (31).

---

(31) Sema Koşan, a.g.e. S. 26

İhap Hulusi Türkiye'de modern anlamda afiş çalışmaları yapan ilk grafik sanatçımızdır, fakat sanatçı afiş tasarımlarında kendisini müşterilerin anlamak istemediğini ve yaptığı düzenlemelere müdahale edildiğini söylüyor, hatta bir pirinç unu için yapmak istediği afişte, yolda yürüyen çarçafı bir hanımla arkasından giden fesli bir adamın resmini yapmış, slogan olarak da "Bu peçenin altından ne çıkacağı meçhul, ama bu paketin içinden nefis bir pirinç unu olduğu malumdur" diye yazdığı için çarşaf propagandası yapmaktan sorgulanmış daha sonra serbest bırakılmıştır.

Türkiye'de köklü kuruluşların çalışmaları, çoğunun amblem ve grafik tasarımları bu sanatçıya aittir. Bunların başlıcaları, Tekel, Milli Piyango, Ziraat Bankası'dır.

Şekil 7. İhap Hulusi'nin Türk Hava Kurumu için yapmış olduğu bir afiş.

Sanatçı yapmış olduğu bütün eserlerinde günümüz grafik sanatını aratmayan öğeleri büyük bir ustalıkla ve akademik çizgilerle ortaya koymuştur.

Cumhuriyet döneminde, Devlet Güzel Sanatlar Akademisi dışında, 1957-1958 öğretim yılında sanatla endüstriyi kaynaştırmak amacıyla "Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu" kurulmuştur.

Bu okulun görevi şu şekilde açıklanmıştır;

Kullandığımız her türlü eşyanın çevremizde güzel görünmesi amacıyla bu maddeleri, işleme tekniklerini bilen, yaratma ve yapma kabiliyetleri gelişmiş, kişilik sahibi sanatçı elemanlar yetiştirmek, okul içinde geliştirilen yaratıcı çalışmaların ve yetiştirilen elemanların memleket endüstrisi ve el sanatlarına olumlu etki sağlayacak tedbirlerini almak (32).

Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu'nda, iç mimarlık, dekoratif resim, grafik, seramik ve tekstil bölümleri açılarak öğretime başlanmıştır.

Öte yandan 1970'li yıllarda Devlet Güzel Sanatlar Akademisi'ne bağlı "Uygulamalı Endüstri Sanatları Yüksek Okulu" kurularak tasarım eğitimi yaptıran ikinci bir kurum ortaya çıkmıştır. Bu okul özellikle grafik sanatlarına ağırlık vermiş ve bu alanda başarılı sanatçılar yetiştirmiştir.

Cumhuriyet döneminin bu önemli kurumlarının yetiştirdikleri sanatçılar, Avrupa grafiğinin yazı ve resim öğelerini kullanmışlar, ayrıca Avrupa'nın yüksek bir potansiyele eriştiği sanayi grafiğini aynen Türkiye'de uygulamak istemişler, bu da insanların mesajı almalarında karışıklığa sebebiyet vermiştir.

---

(32) D.T.G.S.Y.O. Dergisi, Kuruluşunun 15. yılında D.T.G.Y.O.
D.T.G.Y.O. Yayınları, İst. 1973.

Daha sonraki dönemlerde bu yanlışlığı sezen grafik sanatçıları yerel ögelerin kullanılması yoluna gitmişler ve eserlerine millî bir kimlik kazandırmaya çalışmışlardır.

Eski harf ögelerinin yeni bir grafik düzen içinde verilmesi de Prof. Emin Barın tarafından başlatılmıştır. Son dönem grafik sanatçıları, kültürel hayatımızın günlük ögelerinden faydalanıp bir birliğe gitmeğe çalışmaktadırlar. Sait Maden, Mengü Ertel, Erkal Yavi, Yurdaer Altıntaş, Metin Ateş, Reha Yalnızcık, Bülent Erkmen, Sadık Karamustafa sayılabilecek sanatçılardır.

Bu sanatçılar içerisinde Yurdaer Altıntaş, Karagöz motiflerini modern stilizasyon yoluyla oluşturduğu işlerinde genel ögelere ağırlık veren bir sanatçıdır.

Yukarıda isimleri sayılan sanatçıların tümü akademik eğitim almış kişilerdir.

Ayrıca Ankara, İzmir, Bursa, Samsun gibi illerimizde de sanat eğitimi kurumları içerisinde grafik eğitimi yaptırılmaktadır. Bunların içerisinde Gazi Eğitim Enstitüsü'nün sanat eğitimi içerisinde özel bir yeri vardır.

2.4. Grafik Sanatların Kullanım Alanları

Grafik sanatlar alanını oluşturan meslekler çok geniş bir kapsama sahip olmasına rağmen, genel başlıklar altında şöyle toplanılabilir :

- a) Baskı Grafiği,
- b) Reklam Grafiği.

a) Baskı Grafiği; Genellikle sanat ağırlıklı çalışmalarda ele alınan ve basılacak kalıp sanatçı tarafından özgün olarak hazırlanan, taş, tahta, muşamba, çinko, bakır, ipek gibi değişik cinslerdeki malzemeler üzerine çizilip, kazılıp boya verilerek belirli sayılarda basılan eserlerdir.

Baskı grafiği baskının cinsine göre üç ana başlık altında toplanır (33).

a) Yüksek baskılar

b) Çukur "

c) Düz "

a) Yüksek Baskılar; kendi içerisinde üç çeşittir,

1) Şablon baskılar,

2) Linolyum (Maşamba) baskılar

3) Ağaç baskılar.

Bu teknikte sanatçı yaptığı resmi kalıp üzerine çizer, boya verilmeyecek yerleri oyar, daha sonra kalıba boya verip baskı yapar. Her renk için ayrı bir kalıp çıkarılır.

b) Çukur Baskılar; Kalıp üzerine çizilen resmin boya verilecek yerleri oyulur ve boya verildikten sonra kalıp silindir prestan geçerken çukur yerlerin boyası kağıda çıkar. Örneğin : Gravür baskı.

c) Düz Baskılar; Kalıp üzerine çizilen resmin baskıda çıkacak yerleri açık bırakılır, boya almayan yerleri kapatılır. Böylece baskı yapıldığında boya açık yerlerden geçip kağıda çıkar. Örneğin : Şablon baskı, serigrafi baskı.

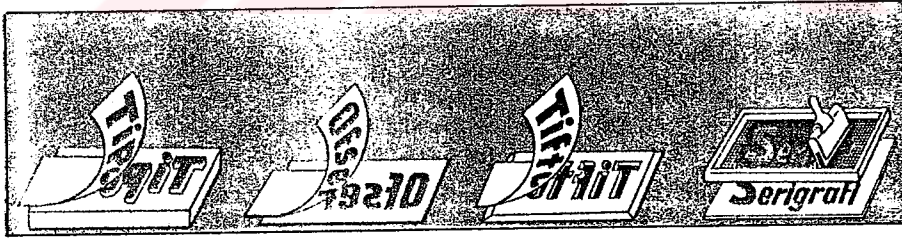
---

(33) M. Işingör, E. Eti, M. Asher, Resim I, Grafik Resim, T.T. Kurumu Basımevi, 1986, S. 129.

Yukarıda sayılan baskı türleri geliştirilerek basım sanayiinin can damarı olan matbaa makinelerine uygulanmıştır.

Örneğin : Yüksek baskı sistemi, tipo matbaacılıkta, çukur baskı sistemi, Tifdruk matbaacılıkta, düz baskı sistemi, Offset matbacılıkta kullanılmaktadır (34).

Yukarıda gruplara ayırılarak sözü edilen baskıları yapan sanatçılara genellikle özgün baskı sanatçıları adı verilir. Grafik sanatlar içinde bir meslektir. Yağlı boya resmin pahalı olması, özgün baskı resmin son yıllarda gelişmesine sebep olmuştur. Sanatçının yaptığı orijinallerden istediği sayıda basması, yağlı boya resimden daha ucuz olması baskı grafik resmin en önemli özelliğidir.

Şekil 8 : Çeşitli baskı teknikleri.

b) Reklam Grafiği :

Reklam grafiği baskı grafiğinden farklı olan bir daldır. Herşeyden önce üreticiyle tüketici arasında mal alış veriş i için tercümanlık yapar.

Avrupa'daki sanayileşme hareketleri sonucu ortaya çıkmıştır.

Reklâm grafiğinin en önemli özelliği kitle haberleşmesinde görev almasıdır. İşin içerisine sanat, teknik, kültür gibi, toplumu çok yakından ilgilendiren kavramlar bu sanat kolu içerisinde yer alır. Yayın grafiği içinde, matbaa, fuar ve stand grafikerliği, illüstratörlük, animatörlük, dekoratörlük, endüstri, ambalaj grafiği gibi dallara ayrılır ve hepsi yayım grafiği içerisinde birer meslek dalıdır (35).

Ayrıca yayın grafiği içerisinde önemli bir yere haiz olan televizyon grafiği ve canlandırma sineması (Karton film, çizgi film) özellikle yeni yetişen kuşaklara kültür aktarılmasında büyük önem arzeder.

Ülkemizde çizgi film sanatı (Animation) başlangıcını gelişmesini ve bugünkü varlığını reklam sektörüne borçludur (36). 1970'li yıllarda büyük bir hamle içerisine giren çizgi film çalışmaları İstanbul'daki birçok değerli karikatüristlerin gayretleriyle götürülmeye çalışılmış ama çizgi film çalışmalarının maddi destek görmemesi, grubun dağılmasına sebep olmuştur.

Günümüzde yüksek öğretim kurumlarında ciddi olarak yürütülen bir animasyon eğitimi yoktur. Halbuki animasyonun toplumun eğitilip yönlendirilmesinde önemli bir iletişim görevi vardır.

---

(35) Hayati Misman, Grafik II, M.E.B. Yayınevi, 1978, Ank., S. 12.

(36) Ateş Benice, "Türkiye'de Canlandırma Sineması", Grafik Sanatı Dergisi, İst. 1985, Sayı 3, S. 5

2.5. Grafik Sanatların Kültür Aktarmadaki Yeri ve Önemi

Grafik sanatların kültür aktarmadaki rolünü şöyle izah etmek mümkündür; daha önceden de ifade edildiği gibi grafik sanatlar kitle haberleşmesinde önemli bir konuma sahiptir. Basın yayında olsun (Gazete, kitap, dergi, broşür, afiş),televizyonda şehir içerisinde kullanılan görsel iletişim araçları pankart, şehir panoları, duvar reklamlarında olsun, kültür aktarmada önemli rol oynar.

Basın Yoluyla Kültür Aktarma :

Gazeteler bu konuda çok önemli bir konuma sahiptir. Bunların tirajı ne kadar yüksek olursa halkın büyük bir bölümü de o kadar etkilenmiş olacaktır.

Gelişmiş ülkelerde gazetelerin tirajları çok yüksektir. Örneğin; Japonya'da basılan "Yamiuri Shimbun"un günlük tirajı onbirmilyondur. Amerika'da yayınlanan, "Newyork Times" günde onbeşmilyon adet basılmaktadır (37). Bu yüksek tirajlı gazete hergün onbeş milyon insanın eline geçmektedir. Gazetede yer alan grafik düzenlemeler, çizgi romanlar, karikatürler, illustrasyonlar, onbeşmilyon kişiyi aydınlatıp kültürel yönden etkileyecektir.

Her evde ortalama 4 kişinin yaşadığını varsayalım 15x4 : 60 milyon, demek ki "Newyork Times" gazetesi bir günde Türkiye Cumhuriyeti'nin nüfusundan fazla insana ulaşmaktadır.

---

(37) Şevket Evliyagil, Basın ve Basım İşletmeciliği, Bilim Yayınları, Ankara 1969, S. 32

Yurdumuzda ise bütün gazetelerin günlük tirajı toplam olarak ikibuçuk milyonu bulmaktadır. Türkiye'de gazetelerin grafik sanatlar yoluyla toplumu eğittiğine ait örnekler pek azdır. Bunlar daha çok reklam kampanyaları ile günlük tirajlarını aynı düzeyde tutma mücadelesi vermektedirler (38). Halbuki gazeteler sadece günlük haberleri vermekle değil, aynı zamanda kültür ve sanat yönünden zengin bir içeriğe sahip, toplumun kültürel değerlerini dejenere etmeyen bir gazete imajı vermelidirler.

Dergiler de grafik çalışmaları yönünden zengin olan bir yayın çeşididir. Farklı sürelerde çıkan dergiler, haftalık, ya da onbeş günde bir çıkan kitle iletişim araçlarıdır. Tirajı gazete kadar olmasa da grafik düzenleme açısından oldukça zengindir ve illüstrasyon çalışması boldur.

Türkiye'de dergicilik, bir yandan kültürel, öte yandan siyasal geleceğimizin önemli bir parçasını oluşturur (39). Dergicilik, tirajlı bir yayın olmamasına rağmen toplum tarafından çok okunan ve takip edilen bir kitle haberleşme vasıtasıdır.

Karikatür : Toplumun yaşama biçimini siyasal durumunu, ekonomik durumunu kısacası kültürünü ince bir mizah anlayışıyla çözen topluma ulaştırılan ve aydınlatan grafik sanatların önemli bir dalıdır.

Özellikle günlük gazete ve dergilerde ülkeyi yöneten siyasi iktidarın iyi ve kötü yönlerinin karikatür yoluyla eleştirilerek halka duyurulması bu sanatın konusudur. Karikatür toplumda hoşgörünün gelişmesinde önemli

---

(38) Şevket Evliyagil, a.g.e. S. 32-33

(39) Emre Kongar, Kültür ve İletişim, Say Yayınları, Ankara 1985, S. 63-64.

rol oynar. En güçlü anlatımını yazısız, yani sadece çizgiyle veren karikatür, İtalyanca abartılmış anlamına gelen "caricare" kelimesinden doğmuştur. Karikatür sanatçısı toplumun ortak duygularını (siyasal, sosyal, ekonomik v.b.) mizahi yönüyle ele alır işler, dolayısıyla kültür aktarmada önemli bir görev üstlenmiştir. Örneğin : Nasreddin Hoca'nın, Kel Oğlanın karikatürlerle konulaştırılıp günümüzde hala kullanılması kültürümüzün devamı açısından önemli bir olaydır.

Ülkemiz karikatür sanatı açısından oldukça ileri düzeyde bir yere sahiptir. Haftalık tirajı yüzbine ulaşan mizah dergileri çıkmakta ve halktan olumlu eleştiriler almaktadırlar.

İnsanların birbirine hakaret etmeden şikayet, dilek ve isteklerini dile getirmede karikatür sanatı önemli rol üstlenebilir.

Çizgi Romanlar : Günümüzde bütün dünyada eğitim amacıyla kullanılan bir araç durumundadır. İnsanların çizgi romanla kendi aralarında yeni bir haberleşme ve ilişki kurma yöntemi buldukları söylenebilir.

Çizgi romanda öğeler; Görüntü, yani resim, çeşitli gürültü ve sesleri yüzeye çıkaran ekler, espiri ve diyalogları vurgulayan kısa cümlelerdir. Görüntü, sinema kareleri gibi birbirini tamamlar nitelikteki birbirinin tekrarıdır (40).

Toplumda, kötülerle savaşan bir tipin ressam tarafından canlandırılıp, olayların sonunda iyilerin galip gelmesini sağlayan bir serüven oluşturma, resimlerin güzelliğiyle birleşince, çok daha çabuk ve zevkli olacaktır.

---

(40) Erol Yıldır, "Türkiye'de Çizgi Roman", Töre Dergisi, Ocak 1984, S. 5-6.

Çağımızın çok boyutlu problemleri çizgi resimlerin konularına girmiştir. Örneğin : "Superman" diye bir tip yaratılmış toplumun üstesinden gelemediği olayların tümünün çözülmesi bu çizgi resim kahramanına verilmiştir. Superman olağanüstü güçlere sahiptir, kötülerle savaşır, uçar, kurşun işlemez, dünyada iyi insanların yanındadır.

Superman'ı okuyan büyük küçük herkes yaşadığı günlerin ve içindeki eğilimlerin birçoğunu çizgi romanda görür ve kendisini superman'ın yerine koyarak olayları çözer (41). Supermen, çok akıllı, çok hızlı, aşırı kuvvetli, çevik, kısacası noksansızdır. Oysa günümüzün adamı son derece kısıtlı ve sınırlı bir ortamda yaşamaktadır. Şartlandırılmıştır, önüne çıkan binbir türlü güçlük nedeniyle bunalım geçirmektedir.

İşte okuyucu çizgi romanla bütünleşir ve bu sorunları aşmaya çalışır.

Çizgi romanın kitle iletişimdeki rolünün önemi anlaşılmış ve batı ülkelerinde üniversiteler bu konuya önemle eğilmişlerdir. Çünkü, çizgi roman, beraberinde yepyeni bir de anlatım türü getirmiştir. Resimler + birkaç kelime : çizgi roman, fazla zihni faaliyete gerek duymadan insanın özlediği ve görmeye çalıştığı görüntüler dünyası gözünün önüne gelmekte ve ufku genişlemektedir.

Ancak çizgi romanın bazen de topluma karışık mesajlar verdiği gözardı edilemez (42). Emre Kongar, "Kültür ve İletişim" adlı kitabında bu konuya şöyle yaklaşmaktadır;

---

(41) İbrahim Ethem Başaran, Eğitim Psikolojisi, Bilim Matbaası, Ankara 1978, S. 142.

(42) Emre Kongar, a.g.e. S. 75-76.

Çizgi-roman ile roman arasındaki ilişki çok kaba yani çok yakın bir deyişle, çizgi ile desteklenen ya da kimi zaman, çizgiye dayalı olan bir tür roman olduğunu söylenerek açıklanabilir.

Roman ve çizgi-roman arasındaki ilişkiyi biraz daha irdeliyerek, çizgi-roman anlayışına tersten yaklaşmak olanaklıdır.

Günümüzde, büyük romanların, bazı klasiklerin "Çizgi-roman" biçiminde kamuoyuna sunulması çok rastlanan bir olaydır.

Özellikle batı ülkelerinde başlayan bu "popülerleşme" ya da "popülerleştirme" olayı, bir süre önce Türkçe'ye de çevrilerek, ülkemize de giren yayınlar aracılığı ile hepimizde izlenmiştir.

Ben bu eğilime, ülkemizi son zamanlarda pençesine alan "popüler kültür" anlayışı çerçevesinde "arabeskleşmenin edebiyatta yansıması" diyorum. Kanımca bir Victor Hugo klasiğinin "çizgi-roman", ya da "resimli-roman" biçiminde kısaltılarak ve resimlenerek okuyucuya aktarılması, Hugo'ya da, roman kavramına da, okuyucuya da saygısızlıktır.

Yukarıdaki satırların "çizgi-roman kavramına; örneğin, Asterix'in, Red Kit'in yaratıcılarına, bunların babası sayılan Walt Disney'e büyük bir haksızlık olduğunu biliyorum. Fakat hemen eklemeliyim ki, günümüzün ve toplumumuzun "çizgi-roman" dünyasını, "şiddet, seks, kültürsüzlük, düzensizlik" dörtgeni ile egemenliği altına alan olayın olumsuz özellikleri gözardı edilemez.

Emre Kongar'ın yaklaşımı, günümüz için çok geçerli bir eleştiri biçimidir. Çünkü, çizgi bazen yanlış kişilerin eline düşerek toplumun kültürel değerlerine büyük darbeler indirebilir.

Örneğin : Telif hakkı dışarıdan alınarak yurdumuzda yayınlanan birçok çizgi-roman, dilimize tercüme edilirken araya argo kelimelerin sokulması, ya da resimlerde Türk kültürüyle bağdaşmayan birçok öğenin yer alması başlı başına yanlış yönlendirmeye sebep olmaktadır.

Çizgi romanın 1930'lu yıllarda Türkiye'ye girmesi, Türk basınına büyük bir canlılık getirdi. Bizim sanatçılarımız uygun tipler oluşturdular, bu tipler toplum tarafından çok benimsendi ve zevkle okundu, hatta bu tipler günlük hayatımıza bile girdi. Örneğin : Cemal Nadir Güler'in yarattığı "Amcabey" tam bir İstanbul efendisiydi ve bu tip her gün toplumun sosyal ve siyasal olayları hakkında fikirler öne sürerdi.

"Amcabey" ülkemizde yıllarca sahici bir eleştirmen gibi yaşadı, her alanda fikirlerini söyledi. Tipin yaratıcısı Cemal Nadir'in ölümüyle o da öldü, ama arkasından bir devrin zenginliğini ve kültürünü bıraktı.

Çizgi-romanı hazırlayan sanatçının toplumla aynı kültürel değerleri paylaşması da çok önemlidir. Kendi ülkesinde yaşayan insanların dünyasına ters düşen mesajlar vermesi yeni yetişen kuşaklar üzerinde büyük olumsuzluklar meydana getirecektir.

Çizgi-romanın eğitimde kullanılmasının önemli bir yeri vardır. Dil öğretiminde en çok başvurulmuş eğitim aracıdır.

İnsanlara iyiliği, doğruluğu, güzelliği, sevmeyi, bağımsızlığı öğretmekten çizgi roman öğeleri eğitimin içerisinde bol miktarda kullanılmaktadır.

Yalnız yazıya dayanan kitle haberleşmesinden daha kolay anlaşılabilir olması, çok soyut kavramlara dayalı "karmaşık" mesajların bile bu yolla aktarılmasında oldukça özendirici bir rol oynar (43).

Bu konuda en büyük görev sanat eğitimcilerine düşmektedir.

Çizgi Filmler; Karikatür sanatının çizgi resim ve çizgi roman sanatının gelişip yaygınlaşmasıyla birlikte kitle iletişimde yeni bir dal ortaya çıkmıştır. Bu da sinema tekniğine uygulanan çizgi filmidir. (Cartoon film veya animation film). Çizgi romandan daha etkili olan çizgi film, yeni yetişen kuşakları eğitmede oldukça etkili bir araç durumundadır.

Çünkü, çizgi filmin avantajlarından biri, kitle haberleşme araçlarının-

---

(43) Muharrem Ergin, Mehmet Kaplan, Faruk K. Timurtaş, Türk Dili, Yaygın Yüksek Öğretim Kurumu, Ankara 1977, S. 372.

dan televizyon yardımıyla evlere kadar hazır ulaştırılmasıdır. Çizgi romanda ise okumak isteyen "parasıyla gider bayiden alır ve okur ama televizyon günümüzde her evde zorunlu seyredilen bir araçtır.

Çizgi film, teknikle sanatın iç içe olduğu bir senama tekniğidir. Grafik sanatların, sinemanın, müziğin, edebiyatın, balenin elektronik devrimin ortak ürünüdür (44).

Yurdumuzda yeterli izleyicisi olan bu sanatın öncelikle iyi yapımcılara ve kültür aktarmasını iyi bilen insanlara ihtiyacı vardır.

Dünyanın başdöndürücü bir hız dönemine girdiği şu son yıllarda görsel iletişim araçları izleyiciye aynı hızı sağlamakta, çağın gidişine ayak uydurulması bakımından yararlı olmaktadır.

Gerçi geleneksel okumanın içerdiği sanat, edebiyat ve bilim yönleriyle bunu oranlamak her bakımdan yersizdir; ama özellikle çocuklar için çabuk okuma ve kavrama yeteneklerini geliştirme açısından çizgi resimler, çizgi filmler, illustrasyonlar (zararlı olanlar bir yana) tam anlamıyla yararlı ve ucuz bir uyarıcıdır. Dil ve kelime doğrultusunda küçüklerin sözlüğünü zenginleştirmekte, resim sanatını sevdirmekte, estetik eğilimleri ortaya çıkarmakta, dolayısıyla özenle hazırlanmış resimli romanlar, illustrasyonlar, çizgi resimler, afişler toplumun yeni yetişen kuşaklarında olsun yetişmiş kuşakta olsun kültürüne sahip çıkmada ve geliştirmede önemli görevler üstlenebilir.

---

(44) Emre Senem, "Canlandırma Sineması", Grafik Sanatı Dergisi, Sayı 3, İstanbul 1985, S. 4.

2.6. Orta Öğretim Kurumlarında Seçmeli Resim Dersi Programlarının ve Bu Programların İçinde Yer Alan Grafik Derslerinin Durumu

Araştırmanın anlaşılır biçimde ortaya konulabilmesi için, konunun Milli Eğitim Bakanlığında nasıl ele alındığını eğitim öğretim programlarını inceleyerek açıklık getirmek gerekmektedir.

28 Eylül - 3 Ekim 1970 tarihleri arasında toplanan VIII. Milli Eğitim şurasında incelenen "Ortaöğretim sistemimizin Kuruluşu ile Yüksek öğretime geçişin yeniden düzenlenmesi" konusunda, ortaöğretimin görevi şöyle belirlenmiştir;

"Ortaöğretimin görevi; öğrencilere kişisel ve toplumsal hayatın gerektirdiği nitelikte ortak bir genel kültür ve vatandaşlık eğitimi kazandırmak, onları ilgi, istidat ve kabiliyetlerine göre iş alanlarına, mesleklere veya yüksek öğretime hazırlamaktır" (45).

Yukarıdaki tanımlamaya göre orta öğretimin görevi, öğrencilere toplumun ortak kültürünü değişik derslerle vermektir. Aynı zamanda öğrenciyi yüksek öğretime yönleltmektir.

Ayrıca öğrencinin özel yeteneklerini geliştirmek amacıyla yol gösterici dersler konulmuş ve bunlara "seçmeli dersler" denilmiştir. Seçmeli derslerin tanımı da şöyle yapılmıştır;

"Çevrenin özelliklerine ve şartlarına göre tesbit edilen, seçimi her öğrencinin isteğine bırakılan sayı ve çeşidi ile uygulama ve laboratuvar çalışmaları daha sonraki öğretim amaçları dikkate alınarak planlanan derslerdir" (46).

---

(45) M.E.B. VIII. Milli Eğitim Şurası, M.E.B. Yayınları, İstanbul, 1970, S. 131

(46) Bakanlar Kurulu Stratejisi, Resmi Gazete, Başbakanlık Basımevi, Ankara 13 Ekim 1972, Sayı 14335.

Ortaöğretimde kademelere ayrılmış, ilk öğretimle, onun devamı olan ortaokul birleştirilmiş ve 7 ila 14 yaş grubunu içine alan Temel Eğitim okulları açılmıştır. Temel Eğitim sekiz yıla çıkarılarak program, öğrencilerin ilgi ve yeteneklerini ortaya çıkaracak, onlarda belli meslek ve becerilere karşı sevgi ve yönelme uyandıracak şekilde geliştirilecektir (47).

Ortaöğretim programlarının ise, öğrencilerin bireysel ayrılıklarına cevap verecek esnekliğe sahip olmadığı gibi, onlarda bazı meslek ve yeteneklere karşı sevgi ve yönelme uyandırmadığı görülmüştür.

Ayrıca ilk, orta, lise ve meslek lisesi öğretiminin birbirinden ayrı olarak planlanmış ve örgütlenmiş olmasının, Türk Milli Eğitiminin amaçlarını gerçekleştirmede dar boğazlar yarattığı; verimsizlik ve ileri kademelerde kapasite yetersizliğine neden olduğu belirtilerek, Türk Milli Eğitiminin yeniden düzenlenmesinde ortaöğretimin amaçları şöyle vurgulanmıştır :

"Bütün öğrenciler çeşitli programlarda ilgi istidat ve kabiliyetlerine göre iş alanlarına, mesleklere veya yüksek öğretime hazırlanacak bütün öğrencilere ortaöğretim seviyesinde asgari ortak bir genel kültür kazandırılacak, onlara hem mesleki yetiştirmeleri, hem de hayata uyabilmeleri için yararlanabilecekleri sağlam bir temel hazırlanacaktır" (48).

Yukarıdaki amaçlara ulaşmak için birinci sınıfta genel kültürü sağlayan ortak temel dersler ile, öğrencilerin ilgi ve yeteneklerine seçeceği "seçmeli dersler" bulunması önerilmektedir. Amaçlar çok iyi tesbit edilmesine rağmen konulan ders saatleri ve programların kapsamı yeterince ele alınmamıştır.

---

(47) a.g.k. 14335 sayılı Resmi Gazete.

(48) Reşat Özalp, Aydoğan Ata Ünal, Milli Eğitimde Düzenleme Teşkilatı, Milli Eğitim Yayınevi, İstanbul, 1977, S. 617.

Seçmeli resim dersleri sadece zaman doldurmak ve öğrenciyi oyalayıcı ders olarak görülmüştür. Milli Eğitim Bakanlığı'nın düzenlemiş olduğu X. Eğitim Şurasında, ortaöğretim kurumlarında seçmeli derslerin amacı şöyle tesbit edilmiştir;

1. Öğrencilerin hayata, çevreye ve iş alanlarına geçmelerini kolaylaştırmak için onlara gerekli bilgi ve becerileri kazandırmak.
  2. Onların çeşitli iş alanlarını tanımalarına, bu alanda beceri kazanmalarına yardım etmek.
  3. Onlara kişisel kabiliyetlerini geliştirme olanağı sağlamak.
  4. Öğrencilerin yönelecekleri yüksek öğretim alanına daha iyi hazırlanabilmeleri için tamamlayıcı bilgi ve beceriler edinmelerine yardım etmek.
  5. Boş zamanlarını yararlı şekilde kullanma alışkanlığı kazandırmaktır.
- Yukarıda maddeler halinde verilen seçmeli derslerin içeriklerinin amaçlarına ulaşip ulaşmadığı tartışma konusudur, ayrıca konumuzla ilgili olan kültürel etkilenmelerden, kültür aktarma araçlarından hiç bahsedilmemektedir.

Cumhuriyetin kuruluşundan bu yana ortaöğretim kurumlarının ders programları incelendiğinde, geleneksel temel derslere ayrılan zaman ile, öğrencinin ilgi ve yeteneğine yönelik özel derslere ayrılan zamanın yıllara göre kararlı ve tutarlı bir gelişme göstermediği, hatta ders saatlerinin gittikçe düşürüldüğü görülmüştür (49).

Çizelgede de görüleceği gibi seçmeli resim dersinin saatleri beş saatten, iki saate kadar düşürülmüştür (50).

---

(49) Milli Eğitim Bakanlığı Orta Dereceli Okul Müfredatı, M.E.B. Ankara, 1970, S. 110-111.

(50) Hıfzı Doğan, Ortaöğretim Programlarındaki Yönelmeler (1924-1970). Milli Eğitim Yayınevi, İstanbul 1972, S. 109-115.

Yıllar	1924	1927	1930	1931	1937	1938	1949	1970	1975	1980	1989
Resim Dersi Saatleri	3	5	5	5	3	4	3	3	2	2	2

Yukarıdaki tablodan da anlaşıldığı gibi Cumhuriyetin ilk yıllarında resim dersi 5 saat olmasına rağmen gitgide ders saatleri azalmış ve 2 saate kadar inmiştir. Bu da müfredat programlarında güzel sanat derslerinin pek önemsenmediğini ortaya koymaktadır.

Ayrıca yıl içerisinde dağıtılan müfredat programıda şu şekilde ele alınmıştır;

- 1- Tabiattan Resim
  - a) Perspektif Bilgisi
  - b) Güzel sanatlara ait bilgiler
- 2- Hayali Resimler
- 3- Şematik resimler
- 4- Grafik işleri.

Dördüncü maddedeki grafik işleri konu itibariyle şu şekilde ele alınmıştır; Patates, Plastik, taş, mantar gibi değişik sertlik ve yumuşaklıktaki maddelerin oyularak baskılarının alınması, linol ve tahta üzerine harfler oymak, bunları pratik amaçlar için tek tek veya teksir ederek kullanmak büyük kentlerde matbaa imkanlarından yararlanarak baskı sistemlerini öğretmek, fotoğraf makinesi ve fotograçılık tekniğinden yararlanmak, afiş çalışmaları yapmak, seçmeli resim dersi müfredatı içerisinde grafik sanatlar, ünite olarak yukarıdaki biçimde ele alınmıştır.

Dikkat edilirse araştırma konusu olan, grafik ünitesinin içerisinde reklam grafiğinin kültürel açıdan ele alınması ve bu doğrultuda eğitim verilmesi öngörülmemiştir.

III . ANKET YOLUYLA SAĞLANAN BİLGİLER

Tablo 1. Grafik eğitimi veren resim öğretmenlerinin mezun oldukları öğretim kurumları.

Öğretim Kurumu	Öğretmen	
	Sayı	%
Yüksek Öğretmen Okulu	36	72
Fakülte	5	10
Akademi	5	10
Diğer	4	8
Toplam	50	100

Araştırmaya alınan grafik eğitimi veren öğretmenlerin % 72'si yüksek öğretmen okulu, % 10'u fakülte, % 10'u Akademi, ve % 8'i diğer okullardan mezundur (Tablo 1).

Bu değerlere göre % 72'lik bir çoğunluk öğretmen okulu çıkışlıdır. Günümüzde Güzel Sanatlar Fakülteleri de resim öğretmenliği mesleğine talep olmaktadır. Fakat, öğretmenlik formasyonu almadıkları için mesleğe adapte olmakta zorluk çektikleri bilinmektedir.

Tablo 2. Grafik Eğitimi veren resim öğretmenlerinin resim öğretmenliği süresi.

Resim Öğretmenliği Süresi (kıdem)	Öğretmen	
	Sayı	%
Stajyer	10	20
1 - 3	5	10
4 - 6	2	4
7 - 9	8	16
10 ve üzeri	25	50
Toplam	50	100

Ankete cevap verenlerden % 20'si stajyer, % 10'u 1-3 yıl, % 4'ü 4-6 yıl, % 16'sı 7-9 yıl, % 50'si de 10 yıl ve üzerinde mesleki tecrübeye sahiptir (Tablo 2).

Öğretmenlerin üç çeşit bilgiye sahip olması gerekmektedir. Bunlar formasyon bilgisi, yani öğretmenlik mesleğiyle ilgili almış olduğu pedagojik bilgiler; meslekle ilgili almış olduğu alan bilgisi; genel kültür bilgisidir.

Bu üç alana hakim olamayan öğretmenin mesleğini yürütmede zorluk çekeceği bilinmektedir.

Tablo 3. Grafik Eğitimi veren öğretmenlerin görev yaptığı okul türü.

Görev Yapılan Okul Türü	Öğretmen	
	Sayı	%
Ortaokul	10	20
Ortaokul-lise	10	20
Lise	15	30
Meslek Lisesi	10	20
Temel Eğitim Okulu	5	10
Toplam	50	100

Ankete cevap verenlerden % 20'lik bir grup ortaokullarda görev yapmakta, % 20'lik bir grup birleşik ortaokul ve lisede, % 30'luk bir grup klasik liselerde, % 20'lik bir grup meslek lisesinde ve % 10'luk bir grupta temel eğitim okulunda görevlidir (Tablo 3).

Yukarıdaki bilgilere göre ankete cevap verenlerin % 80'lik bölümü

genel kültür eğitimi veren okullarda görev yapmaktadır. Yani nüfusun büyük çoğunluğu genel kültür eğitimi görmektedir. Orta öğretim kurumlarındaki seçmeli resim dersi de genel kültür dersleri kapsamındadır. Dolayısıyla % 80'lik kitle bu dersi görmektedir. Topluma sanat eğitimi verme açısından önemli bir gösterge sayılabilir.

Tablo 4. Grafik eğitimi veren resim öğretmenlerinin görev yaptığı okulun atölye durumu.

Okulun Resim Atölyesi Var mı ?	Öğretmen	
	Sayısı	%
Evet	17	34
Hayır	25	50
Kısmen	8	16
Toplam	50	100

Okullardaki resim atölyesi var mı ? sorusuna, öğretmenlerin % 34'ü evet, % 50'si hayır, % 16'sı ise kısmen cevabını vermiştir (Tablo 4).

Resim atölyesi okullarda önemli bir sorundur. Çünkü bir resim öğretmeni kendisini ancak sanat ortamında yenileyip geliştirebilir ve daha iyi çalışmalara doğru gider (51).

Atölye olan okullarda öğrencinin derse daha aktif katıldığı ve daha başarılı olduğu bilinen gerçeklerdendir. Bu konuya, herhangi bir fen dersi için düşünülen laboratuvarlar derecesinde önem vermek, hem sanat eğitimcilerinin, hem de okul yöneticilerinin görevidir.

---

(51) Kız Meslek Liseleri Müfredat Programı, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara 1976, S. 85.

Yeni okul anlayışında laboratuvar ve atölye ihtiyacı kaçınılmaz olmuştur (52). Konular artık öğretmen tarafından kuru kuruya anlatılarak öğrenciye aktarılmamaktadır.

Öğrenci bizzat derse iştirak etmekte ve dersi deney ortamında kavramaktadır.

Aslında Milli Eğitimin müfredatında her okula bir atölye ve laboratuvar öngörülmüştür. Fakat uygulamada okulun maddi kaynakları ve ayrılan bütçeler bazen atölyelerin yapılmasını zorlaştırmaktadır.

Günümüzde gelişmiş ülkelerde, öğrenci dersini teknolojinin okulun araç ve gereçleriyle bizzat ortamında yapmaktadır. Bu da öğrencinin dünyasını genişletmektedir.

Tablo 5. Grafik eğitimi veren resim öğretmenlerinin görev yaptığı okulda atölyeden yararlanma durumları.

Atölyeden Yararlanan Resim Öğretmeni Sayısı	Öğretmen	
	Sayısı	%
Bir	3	6
İki	15	30
Üç	12	24
Dört	20	40
Toplam	50	100

Atölye imkanından yararlanma konusundaki anket sorusuna öğretmenlerin % 6'sı bir, % 30'u iki, % 24'ü üç ve % 40'lık bir grup da dört olarak cevap vermiştir (Tablo 5).

(52) Galip Türkdöğen, Sanat Eğitimi Yöntemleri, Ayyıldız Matbaası, Ankara, 1981, S. 111.

Alınan sonuca göre bir atölyeyi dört öğretmenin paylaştığı rakam daha yüksek çıkmıştır. Aslında ideal olarak bir atölyeyi en fazla iki resim öğretmeni paylaşabilmektedir.

Atölyedeki düzen açısından olsun sürekli değişmeyen atölye araç ve gereç yönlerinden olsun daha verimli bir sonuç alınacaktır.

Sanat eğitimi bireysel eğitime dayanmaktadır (53). Ayrıca dört öğretmen bir atölyeye girer çıkarsa oraya atölye demek doğru olmaz, o ortama ancak sınıf diyebiliriz.

Öğrencinin, yurttan ve dünyada sanat olaylarını takip edebilmesi için günlük veya haftalık sanat dergilerine ihtiyaç vardır ve bir resim atölyesinde de bunlar olmalıdır.

Ayrıca dikkat edilirse araç ve gereçlerin çoğunluğu grafik işlerinde kullanılanlardır. Dolayısıyla resim öğretmenlerinin neyi daha çok gösterdiği, ya da hangi tekniğin öğrenci tarafından daha çok kullanıldığı ortaya çıkmaktadır.

Tablo 6. Grafik eğitimi veren resim öğretmenlerinin resim atölyesinde bulundurdıkları araçlar.

Resim Atölyesinde Mevcut Olan Araçlar	Öğretmen	
	Sayısı	%
Resim Masaları, Sehpaları	23	46
Baskı presleri	2	4
Projeksiyon	5	10
Fotograf Makinesi	-	-
Rapido ve Pergel Takımları	4	8
Boya Merdaneleri	8	16
Sanat Dergileri	-	-
Sanat Kitapları	3	6
Yağlıboya Takımları	-	-
Kil ve Alçı	2	4
Grafik Malzemeleri	-	-
Serigrafi Aletleri	-	-
Cendere	3	6
Toplam	50	100

Tablo 6'da bir resim atölyesinde bulunması gereken araç ve gereçlerden atölyelerinde hangilerinin mevcut olduğu sorulmuş alınan cevaplarda % 46 resim masası, % 4 baskı presi, % 10 projeksiyon, % 8 pergel ve rapido takımı, % 16 boya merdaneleri, % 6 sanat kitapları, % 4 alçı ve kil, % 6 cendere denilmiştir.

Yukarıda sayılan malzemeler aslında bir resim atölyesi için yeterli değildir. Çünkü resim atölyesi resim öğrencisinin deney yaptığı ortamdır. Atölyede herşeyden önce günümüzün teknolojik araç ve gereçlerini ihtiva eden eğitim malzemeleri bulunmalıdır. İdeal olarak atölyede, resim masaları, rapido-pergel takımı, TV, video, fotoğraf makinesi, baskı presi, projeksiyon makinesi günümüzde en çok kullanılan araç olarak bilinmektedir.

Tablo 7. Grafik eğitimi veren resim öğretmenlerinin okul dışında meslekle ilgili göstermiş oldukları faaliyetler.

Okul Dışında, Meslekle İlgili Bir Alanda Faaliyet Gösteriliyor mu ?	Öğretmen	
	Sayı	%
Evet	2	4
Hayır	44	88
Kısmen	4	8
Toplam	50	100

Tablo 7'de resim öğretmenin ders saatleri dışında mesleği ile ilgili bir faaliyet gösterip göstermediği sorulmuş alınan cevaplarda; % 4 lük bir grup alanıyla ilgili faaliyet gösterdiği, % 88'lik bir grubun böyle bir faaliyeti göstermediği, % 8'lik bir grubun da kısmen bu faaliyetleri yürüttüğü sonucu alınmıştır.

Dünya teknolojik bir yarışın içerisinde, bu yarış yaşama biçimimize, dünya görüşümüze büyük etkilerde bulunmaktadır. Nefes aldığımız her ortamda sanat faaliyetleri de bulunduğuna göre, bundan kendimizi soyutlamamız mümkün değildir.

Bir sanat eğitimcisi de mesleği ile ilgili gelişmeleri yakından takip edip bunları öğrencilerine aktarmak zorundadır (54). Eğer konuları lisans bilgileri ile vermeye çalışıyorsa, eğitimde bir sonuca gidemeyecektir.

Tablo 8. Grafik eğitimi veren resim öğretmenlerinin okul dışında meslekle uğraştığı alan.

Okul Dışında Meslekle İlgili Bir Alanda Faaliyet Gösteriliyorsa Alanın Özelliği	Öğretmen	
	Sayısı	%
Grafik Resim	4	66.6
Süsleme Resmi	2	34.4
Teknik Resim	-	-
Diğer	-	-
Toplam	6	100

Okuldaki derslerinin dışında mesleki çalışma yapanların % 66'sı grafik resim, % 34.4'ü de süsleme resmi olarak cevap vermiştir.

Grafik resim, grafik sanatlar içerisinde yapılan iki boyutlu illüstrasyonlar, kitap resimleri, afiş resimleri, animasyonlar, gazete resimleri, grafik resim kapsamına girer (55).

(54) İsmail Altınok, a.g.e. S. 43

(55) M. Aslıer, E. Eti, M. Işınör, a.g.e. S. 65

Süsleme resmi de dekoratif amaçlı kullanılan, piyasada gerekliliği olan bir resim türüdür. Görülüyor ki ağırlık daha çok grafik sanatlar çalışmaları yönündedir. Çünkü günümüzde grafik güncel bir meslek haline gelmiştir.

Ankete cevap veren resim öğretmenleri grafik çalışmalarının çağımızın sanatı olduğunu ve grafik sanatlardaki günlük teknik ilerlemeleri takip edebilmek için yayınları izlemek gerektiğini vurgulamışlardır.

Tablo 9. Grafik eğitimi veren resim öğretmenlerinin meslekle ilgili yayınları takibi.

Grafik Sanatlarla İlgili Yeni Yayınların Takip ediliyor mu ?	Öğretmen	
	Sayısı	%
Evet	18	36
Hayır	20	40
Kısmen	12	24
Toplam	50	100

Anket sorusunda resim öğretmenlerine grafik sanatlarla ilgili yayınların takip edilip edilmediği sorulmuş ve alınan cevaplarda % 36'lık bir grup evet,"ediyorum", % 40'lık bir grup, hayır etmiyorum, % 24'lük bir grup da kısmen,"ediyorum"cevabını vermiştir.

Bir eğitimcinin günlük ilerlemeleri takip etmesinden daha doğal bir şey olamaz. Ama anket sonucu da göstermektedir ki resim öğretmenleri, yayın faaliyetlerine çok az önem vermektedir.

Tabii bunun çeşitli sebepleri vardır, en başında öğretmenlerin alım gücünün düşüklüğü, bu tür yayınların çok pahalı olması ve öğretmen kesimine

sanat ve aktüel yayınlardan belli indirimler yapılmaması, resim öğretmenlerinin bu tür yayınları günü gününe takip etmesini zorlaştardığı komuoyunda bilinmektedir.

Yapılması gereken iş, Türkiye ve dünyada çıkan, sanat eğitimiyle ilgili yayınları öğretmenlere, indirimli, taksitli hatta subvanse (fiyatının bir kısmını karşılamak) ederek, sağlamaktır.

Böylece öğretmen edindiği yeni bilgileri öğrencilerine verme imkânını elde etmiş olacaktır.

Tablo 10. Grafik eğitimi veren resim öğretmenlerinin baskı türleri hakkında bilgileri.

Öğretmenin baskı Bilgisi Var mı ?	Öğretmen	
	Sayı	%
Evet	29	58
Hayır	2	4
Kısmen	19	38
Toplam	50	100

Resim öğretmenlerine baskı türleri hakkında bilgilerinin olup olmadığı sorulmuş, alınan cevaplarda; % 58'lik bir grup evet, % 4'lük bir grup hayır, % 38'lik bir grup da kısmen cevabını vermiştir (Tablo 10).

Anket sonucuna göre resim öğretmenlerinin yüzde 96'lık bir grubunun baskı türlerini bildiğini göstermektedir. Çünkü, günümüzde insanların mesaj alış-verişi, basın ve yayın teknolojisi ile mümkün olduğu bilinmektedir.

Grafik sanatların temel özelliği de basma ve yayma olduğuna göre, öğretmen öğrencilerine uygulattığı işi, basım tekniklerini gözönüne alarak

yaptırmak zorundadır. Bu teknikler, basitten karmaşığa doğru gitmeli, piyasada basılı olarak müşteriye sunulan kitap, dergi, gazete gibi yayınların hangi tekniklerle çoğaltıldığını, ne gibi teknik özellikler içerdiğini öğrenciye basit olarak anlatmalıdır (56).

Tablo 11. Grafik eğitimi veren resim öğretmenlerinin, günümüzde en çok kullanılan baskı türleri hakkındaki bilgileri.

Günümüzde en çok kullanılan baskı tekniği	Öğretmen	
	Sayısı	%
Serigrafi	32	64
Tifdruk	-	-
Linolyum	-	-
Monobaskı	-	-
Offset	18	36
Tipo	-	-
Başka	-	-
Toplam	50	100

Tablo 11'de resim öğretmenlerine, günümüzde en çok hangi baskı tekniğinin kullanıldığı sorulmuş ve alınan cevaplarda; % 64'lük bir grup serigrafi, % 36'lık bir grup offset baskı tekniği cevabını vermiştir.

Anketin diğer sıklarına cevap verilmemesi, öğretmenlerin baskı tekniği bilgilerine sahip olduğunu gösteriyor. Fakat günümüzde en çok kullanılan baskı tekniği serigrafi değil offset baskı tekniğidir. Aslında iki teknik de düz baskı sistemine girmektedir ve iki teknik de günümüzde yaygın olarak kullanılmaktadır (57).

(56) Şevket Evliyagil, a.g.e. S. 27-28

(57) Şevket Evliyagil, a.g.e. S. 15

Ancak serigrafi,offset baskı kadar gelişmiş değildir. Serigrafi avantajlı bir tekniktir ve her türlü yüzey üzerine baskı yapabilme özelliğine sahiptir, fakat baskı tirajı düşüktür.

Offset baskı ise günümüzde çok gelişmiştir. Öyle ki onmilyon tirajlı gazete, bu makinelerle bir kaç saatte basılıp okuyucuya ulaştırılmaktadır.

Dolayısıyla kitle iletişimi açısından offset baskının günümüzde daha çok kullanıldığı bilinmektedir.

Tablo 12. Grafik eğitimi veren resim öğretmenlerinin okuldaki araç-gereçleri temin etme yolları.

Okuldaki Araç-Gereç ve Malzeme Hangi Yollarla Temin Ediliyor ?	Öğretmen	
	Sayısı	%
Milli Eğitim Bakanlığı Kanalıyla	1	2
Okul Aile Birliği Kanalıyla	7	14
Öğrencilerin kendileri getiriyor	35	70
Başka	7	14
Toplam	50	100

Çizelge 12'de ders araç ve gereçlerinin temini durumu sorulmuş, alınan cevaplarda; % 2'lik bir grup Milli Eğitim Bakanlığı kanalıyla temin ediliyor, % 14'lük bir grup okul aile birliği kanalıyla, % 70'lik bir grup öğrencilerin kendileri getiriyor, % 14'lük bir grup da başka kaynaklardan temin ediliyor cevaplarını vermişlerdir.

Çizelgedeki sonuca bakıldığında, öğrencilerin kendi malzemelerini kendilerinin getirdiği ortaya çıkmaktadır.

Tabii Milli Eğitim Bakanlığı bütün öğrencilerin resim malzemelerini

karşılayamaz ancak, malzemelerin belli bir kaynaktan yüzde elli daha ucuz alınması, büyük paralar tutan demirbaş malzemelerin bakanlık ve okul aile birliğinin ortak katkılarıyla okullara temin edilme yoluna gidilmesi, eğitimin kalitesini yükseltecektir. Günümüzde gelişmiş ülkeler eğitim faaliyetlerine bilgisayar ağırlıklı çok büyük yatırımlar yapmaktadırlar (58).

Kitle iletişim araçlarından, video, sinema, sinofon, bilgisayar eğitimin bütün alanlarında yoğun olarak kullanılmaktadır.

Örneğin okulda bir video ve TV aracılığıyla, grafik sanatların günlük gelişimi ve grafik sanatların iletişim teknikleri öğrenciye daha düzenli verilebilir.

Tablo 13. Grafik eğitimi veren resim öğretmenlerinin, grafik ünitelerinde geçen konuları işleme süreleri.

Grafik Ünitelerinin İşlenme Süresi	Öğretmen	
	Sayı	%
Yarım sönestride	1	2
Bir sönestride	6	12
Bir ayda	40	80
Bir haftada	2	4
Başka	1	2
Toplam	50	100

Tablo 13'de araştırmaya alınan resim öğretmenlerine, seçmeli resim dersi içerisinde grafik ünitelerinin ne kadar zamanda işlendiği sorulmuş

ve alınan cevaplarda; % 2'lik bir grup yarım smestride, % 12'lik bir grup bir smestride, % 80'lik bir grup bir ayda, % 4'lk bir grup bir haftada, % 2'lik bir grup da başka diye cevap vermiştir.

Alınan sonuca göre, dersin işleniş süresi, öğrencinin yaptığı işi direkt olarak etkilemektedir. Çünkü, ğretmen dersi işlerken konuyu teorik bilgilerle girip öğrenciye gerekli açıklamaları yaparak dersin daha iyi kavranmasını sağlamaktadır.

Halbuki bütün uygulamalı dersler, toplam ders saatinin % 20'si kadar bir süreyi kapsaması gerekmektedir (59).

Örneğin; haftada 30 saatlik ders programında, sanat eğitimi dersi için 6 saatlik bir zaman ayırmak gerektiği bilinmektedir.

Öğrencinin derse ısınması, atölye içindeki araç ve gereçleri tanıması, teorik ve uygulama yapması bu 6 saat içerisinde değerlendirilebilir.

Anketin verdiği sonuca göre, ders saati azaldıkça, hafta sayısı artmaktadır. Dolayısıyla ğrenci hem konudan hem de atölyeden soğumaktadır.

---

(59) Endüstriyel Sanatlar Yüksek ğretmen Okulu Rehberi, Ankara, 1979, s. 9-11

Tablo 14. Grafik eğitimi veren resim öğretmenlerinin ders içerisinde öğrenciye gösterdiği konular.

Gösterilen Konular	Öğretmen	
	Sayı	%
Amblem	10	20
Afiş	8	16
Yazı	2	4
Kitap Kapağı	12	24
İllustrasyon	2	4
Kolaj	4	8
Şablon	4	8
Mono	2	4
Linolyum	2	4
Serigrafi	2	4
Fotoğrafi	2	4
Ağaç Baskı	-	-
Başka	-	-
Toplam	50	100

Tablo 14'te araştırmaya alınan resim öğretmenlerinin grafik ünitele-
rinde göstermiş oldukları konular sorulmuş ve alınan cevaplarda; % 20'si
amblem, % 16'sı afiş, % 4'ü yazı, % 24'ü kitap kapağı, % 4'ü illustras-
yon, % 8'i kolaj, % 4'ü şablon, % 4'ü mono baskı, % 4'ü linolyum, % 4 seri-
grafi, % 4'ü fotoğraf olarak cevaplandırmıştır.

Alınan verilerde öğrencinin hangi çalışmadan daha çok hoşlandığı or-
taya çıkarılmaya çalışılmıştır.

Buradaki sonuca göre öğrenci en çok kitap kapağı çalışmasını sevmek-
tedir. Kitap kapağı konusu hem edebiyatla ilgili, hem de halkla direkt me-
saj kurabilen bir grafik çalışmasıdır.

Bunun ardından en çok işlenen konu amblem çalışmalarıdır. Amblem de günümüzde üretim kuruluşlarının tüketicilere mesaj verebilmelerinde önemli bir araç olduğu bilinmektedir.

Daha sonraki çalışmalar sırasıyla, afiş, illüstrasyon, yazı, kolaj ve baskı çeşitleri gelmektedir.

Örneğin daha çok sosyal içeriği olan, toplumun yaygın kesimlerine hitap eden konuları seçmektedir. Örneğin; öğrenci kitap kapağı çalışmaları, kitabın özüne uygun ama konunun tümünü ele alıp renk kompozisyon ve çizgilerle bir çırpıda anlatabilen, teknikleri seçmekte ve bu çalışmalardan daha çok hoşlanmaktadır.

Yine amblem çalışmaları yüzde 10 ile çok çalışılan teknikler arasındadır.

Amblem toplumun istek ve ihtiyaçlarına cevap veren her türlü üretim kuruluşlarını tanıtmak amacıyla kullanılan bir işarettir. Öğrenciler bu çalışmayı yaparken büyük bir heyecan duyarak yapmaktadırlar.

Afiş çalışmaları da tanıtım amacını içeren kitle iletişim araçlarındandır. Bu çalışmada öğrenciler tarafından en çok sevilerek yapılan çalışmalardandır, boyutunun büyüklüğü, etkisini fazlalaştırmakta, bu da öğrenciyi etkilemektedir.

Dikkat edilirse öğrencilerin ağırlıklı olarak çalıştığı konular, kitap kapağı, afiş ve amblemdir, üçü de tanıtmaya ve iletişim konusuna girmektedir. Bu da grafik sanatların en önemli konusudur.

Tablo 15. Grafik eğitimi veren resim öğretmenlerinin, grafik sanatlarla reklamcılık sektörü arasındaki beraberliğe ilişkin görüşleri.

Grafik Sanatlarla Reklamcılık Sektörü arasındaki ilişki	Öğretmen	
	Sayısı	%
Evet	50	100
Hayır	-	-
Kısmen	-	-
Başka	-	-
Toplam	50	100

Tablo 15'de araştırmaya alınan resim öğretmenlerine, grafik sanatlarla reklamcılık sektörü arasındaki ilişki sorulmuş, alınan cevaplarda; % 100 evet denilmiştir.

Böylece grafik sanatlarla reklamcılık sektörü arasında etkili bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır.

Tablo 16. Grafik eğitimi veren resim öğretmenlerine, sanat eğitimi almayan bir kişinin grafiker mesleğinde çalışıp çalışamayacağına ilişkin görüşleri.

Sanat eğitimi görmeyenler de grafikerlik mesleği yapabilirler mi ?	Öğretmen	
	Sayısı	%
Evet	12	24
Hayır	13	26
Kısmen	25	50
Başka	-	-
Toplam	50	100

Tablo 16'da, grafik eğitimi veren resim öğretmenlerine, sanat eğitimi almayan bir kişinin grafiker mesleğinde çalışıp çalışamayacaklarına ilişkin görüşleri sorulmuş ve alınan cevaplarda; % 24 evet, % 26 hayır, % 50 kısmen denilmiştir.

Bu sonuca göre büyük çoğunluk kısmen cevabını vererek tereddütlerini ortaya koymaya çalışmıştır. Yani yetenek şart olmasına rağmen grafik sanatçısında bir kültür birikimine sahip olması gerekmektedir.

Tablo 17. Grafik eğitimi veren resim öğretmenlerinin basın yayın sektöründeki baskı tekniklerini bilmelerine ilişkin görüşleri.

Resim Öğretmeni baskı tekniklerini bilmeli midir ?	Öğretmen	
	Sayısı	%
Evet	29	58
Hayır	1	2
Kısmen	20	40
Başka	-	-
Toplam	50	100

Tablo 17'de, grafik eğitimi veren resim öğretmenlerinin, basın-yayın sektöründeki baskı tekniklerine ilişkin görüşleri sorulmuş ve alınan cevaplarda; % 58 evet, % 2 hayır, % 40 başka cevabını vermiştir.

Sonuç da göstermektedir ki % 58'lik bir çoğunluk resim öğretmenlerinin baskı teknolojisiyle içli dışlı olması gerektiğini, basın sektöründeki teknik gelişmeleri yakından takip etmesinin önemli bir mesleki formasyon kazandıracağını vurgulamıştır.

Tablo 18. Grafik eğitimi veren resim öğretmenlerinin, grafik sanatların mal ve hizmetlerin pazarlanmasında, üstlendiği role ilişkin görüşleri.

Grafik Sanatların Mal ve Hizmetlerin Pazarlanmasına Etkisi Var mıdır ?	Öğretmen	
	Sayısı	%
Evet	46	92
Hayır	3	6
Kısmen	1	2
Başka	-	-
Toplam	50	100

Tablo 18'de, grafik eğitimi veren resim öğretmenlerine, grafik sanatların mal ve hizmet pazarlamasında üstlenmiş olduğu role ilişkin soru sorulmuş ve alınan cevaplarda; % 92'lik bir çoğunluk bu sektörle grafik sanatların arasında sıkı bir ilişki olduğunu, mal ve hizmetin ekonomik ve kültürel boyutlarda tüketiciye sunulmasında, grafik sanatların önemli bir kitle iletişim aracı görevi yaptığını vurgulamışlardır.

Tablo 19. Grafik eğitimi veren resim öğretmenlerinin sevilen reklam türüne ilişkin görüşleri.

Sevilen bir reklam türü	Öğretmen	
	Sayısı	%
Televizyon Reklamları	20	40
Gazete ve Basın Reklamları	14	28
Pano (kent-içi) Reklamları	9	18
Duvar Reklamları	5	10
Üç Boyutlu	2	4
Toplam	50	100

Tablo 19'da, grafik eğitimi veren resim öğretmenlerinin sevilen reklam türüne ilişkin görüşleri sorulmuş ve alınan cevaplarda; % 40 televizyon reklamları, % 28 gazete ve basın reklamları, % 18 pano (şehir-içi panoları) reklamları, % 10 duvar reklamları, % 14 üç boyutlu reklam demişlerdir.

Alınan sonuçta en fazla televizyon reklamlarının sevildiği ortaya çıkmaktadır. Televizyon günümüzde en önemli kitle iletişim ve kültür aktarma aracıdır. Resimlerin, grafiklerin üç boyutlu imajında hareketli olarak verilmesi, herhangi bir zahmeti gerektirmeden seyredilip algılanması reklam türlerinin burada daha fazla izlenmesini sağlamaktadır.

Gazete ve basın reklamı da en çok sevilen reklam türleri arasında, yalnız basın reklamı, günlük gazete satışıyla çok yakından bağlantılı durumdadır. Bir gazete günlük ne kadar çok satılıyorsa yayınlanan reklam da o denli daha çok okuyucuya ulaşacaktır.

Kent-içi panoları ve duvarlara çizilen büyük boyutlu reklam çalışmaları da çok sevilen türler arasında yer almaktadır.

Üç boyutlu reklamlar ülkemizde yoğun kullanılmadığı için en az işaretilenenler arasındadır.

Tablo 20. Grafik sanatlar eğitimi veren resim öğretmenlerinin, grafik sanatların ülke kalkınmasında üstleneceği role ilişkin görüşleri.

Grafik sanatların ülke kalkınmasında üstlendiği rol	Öğretmen	
	Sayısı	%
Üretime dolaylı yoldan katkıda bulunur	-	-
Üretilen mal ve hizmetin satışını kolaylaştırır	-	-
Toplumun zevk ve beğenilerine çözüm getirir	-	-
Hepsi	50	100
Başka	-	-
Toplam	50	100

Tablo 20'de, grafik eğitimi veren resim öğretmenlerine, grafik sanatların ülke kalkınmasında üstleneceği role ilişkin görüşleri sorulmuş, alınan cevaplarda; öğretmenlerin % 100'ü hepsi cevabını vermiştir.

Anketten alınan sonuç, öğretmenlerin grafik sanatların ülke kalkınmasında mutlaka bir rol üstleneceğine ilişkin kesin kanaatlere sahip olmalarıdır.

Grafik sanatların sadece göze hitap eden, estetik yönü ağır basan bir sanat olmadığı, aynı zamanda fonksiyonellikte üstlendiği ortaya çıkmaktadır. Çünkü üretilen mamüllerin üretimi dışında bir de tüketiciye sunulması söz konusudur, bu malın paketlenme, değişik ambalajlamayla piyasaya verilmesiyle mümkündür. Ambalajlar ne kadar çarpıcı, ne istek uyandırıcı olursa malın satışı tüketimi o kadar çok olur (60).

Grafik sanatları bu özelliği ile üretim ekonomisine katkıda bulunur (61)

(60) İsmet Mucuk, a.g.e. S. 120-121

(61) İsmet Mucuk, a.g.e. S. 211

Tablo 21. Grafik eğitimi veren resim öğretmenlerinin, grafik sanatların toplumu kültürel yönden etkilemesine ilişkin görüşleri.

Grafik sanatlar toplumu kültürel yönden etkiler mi ?	Öğretmen	
	Sayısı	%
Evet	33	66
Hayır	7	14
Kısmen	10	20
Başka	-	-
Toplam	50	100

Tablo 21'de, grafik eğitimi veren resim öğretmenlerine, grafik sanatların toplumu kültürel yönden etkilemesine ilişkin görüşleri sorulmuş, % 66 evet etkiler, % 14 hayır etkilemez, % 20'si de kısmen etkiler cevabını vermiştir.

Alınan sonuçlara göre, grafik sanatlar kültür aktarmada önemli bir role sahiptir.

Kültür; bir toplumun yaşamış olduğu maddi ve manevi değerlerin tümüdür (62). Bu değerlerin bir sonraki kuşağa aktarılması bazı iletişim araçlarıyla mümkün olmaktadır. Günümüzde bu iletişim amaçlarından en etkili de grafik sanatlardır (63).

Gazete, dergi, TV, basılı iletişim araçları toplumun kültürünün bir sonraki kuşağa aktarılmasında önemli görevi vardır.

(62) Sevim Kantarcıoğlu, Kültür Üzerine Düşünceler, Kültür ve Turizm Bakanlığı yayınları No: 478, Ankara 1987, S. 11-14.

(63) Sait Maden, "Grafik Sanatlar Tarihi", a.g.e. S. 40

Çünkü çizgi, yazıdan daha fazla ilgi ve dikkat çekmekte, insanlar okumadan önce bakmayı, görmeyi düşünmektedirler. Fakat ortak kültürü paylaşamayan toplumun yazar-çizer, bakan-okuyan kesimleri aynı mesajı aynı biçimde anlamayabilirler, hatta bazen yalnız çizgiye dayanan anlatımlar ters dahi anlaşılabilir. Örneğin; Türk kültüründe ayıp olan bir el işaretinin Güney Amerika kültüründe ayıp sayılmamasıdır. İşte burada grafik sanatları icra eden sanat eğitimcileri ve sanatçıları toplumun kültürel değerlerini çok iyi bilmeli ve öyle aktarmalıdır (64).

Tablo 22. Grafik eğitimi veren resim öğretmenlerinin, orta öğretim düzeyinde güzel sanatlar lisesi açılmasına ilişkin görüşleri.

Güzel sanat liselerinin açılması yararlı olur mu ?	Öğretmen	
	Sayı	%
Evet	47	94
Hayır	3	6
Kısmen	-	-
Başka	-	-
Toplam	50	100

Tablo 22'de, grafik eğitimi veren resim öğretmenlerinin, ortaöğretim düzeyinde güzel sanatlar lisesi açılmasına dair görüşleri sorulmuş ve alınan cevaplarda; % 94 evet, % 6 hayır denilmiştir.

Ankete alınan resim öğretmenlerinin % 94'lük bir kısmı güzel sanat liselerinin açılmasını desteklemektedir. Bunun bir zorunluluk olduğuna

inanmaktadırlar. Çünkü, Türk Milli Eğitim sistemi içerisinde her tür lise olmasına rağmen sadece plastik sanatlar üzerine eğitim veren orta öğretim kurumu mevcut değildir (65). Günümüzde gelişmiş ülkelerde her insan sanat eğitimi almakta, dolayısıyla kullanıcı ve sanatçı gözüyle konuya bakabilmektedir.

---

(65) X. Milli Eğitim Şurası, Ders Müfredatları, M.E.B. Yayınevi, S. 53.

I V . S O N U Ç

Orta öğretim düzeyinde görev yapan 50 resim öğretmenin genel resim dersleri içerisinde bir ünite olarak işlediği Grafik dersinin işleniş üzerine yapılan bu araştırmadan çıkarılan sonuçlar şöyle özetlenebilir :

a) Resim dersleri içinde yer alan grafik çalışmalarına ayrılan süre yetersizdir.

b) Grafik ünitelerindeki konular zaman yetersizliği nedeniyle işlenememektedir.

c) Okullarda atölye ortamının bulunmaması, atölyesi olan okullarda da yeterli araç ve gereçlerin olmaması, ikiden fazla resim öğretmeni olan okullarda atölyeden gerektiği gibi faydalanılmasını engellemektedir.

d) Resim derslerinin orta öğretim kurumlarında gerekli ilgiyi görmediği; ders saati olarak veya önem olarak bütün ağırlığın fizik, kimya, matematik gibi derslere verildiği görülmektedir.

Halbuki gelişmiş ülkelerde sanat ve bilim birbiriyle paralel gitmektedir. Eğer bu dallardan birisi geri kalıyorsa o toplumda ki sosyal ve ekonomik düzende bir dengesizliğin olduğundan söz edilmesi mümkündür.

e) Kitle iletişim araçlarından olan basın ve yayın teknolojisinin meslekle ilgili olanları pahalı olduğu için öğretmenler tarafından alınmamakta ve süreli yayınlar takip edilememektedir.

Buna bağlı olarak lisans mezuniyetinden sonra öğretmenlerin meslek çalışmasından uzak kaldıkları ve 5-6 yıl aradan sonra 15 günlük gibi kısa

bir hizmet içi eğitiminden geçirildikleri ve bunun da yeterli olmadığı görülmektedir.

Resim-İş eğitimi branşındaki orta öğretim öğretmenleri Devlet lisan okulunun yabancı dil eğitimi programından yararlanamamaktadırlar.

Bir sanat eğitimcisi sadece lisans düzeyinde aldığı bilgilerle öğretmenlik mesleğini devam ettiremez, yeni bilgilerle donatılabilmesi, yabancı dil bilgisine sahip olması şarttır.

f) Resim atölyesine araç ve gereç alımında Milli Eğitim Bakanlığının katkısı olmamakta, araç gereçleri öğrencilerin kendileri tedarik etmeye çalışmaktadırlar. Bu da atölyedeki çalışma verimini düşürmektedir.

g) Resim dersinin müfredat programı hazırlanırken, resim öğretmenlerinin görüşlerinin alınmadığı ve sadece resim tekniklerine ağırlık verildiği görülmektedir.

Grafik üniteleri de aynı düzeyde işlenmektedir. Reklamcılık nedir, televizyon reklamları, televizyondaki çizgi filmlerin yeni yetişen nesil üzerindeki kültürel etkileri, gazete, dergi, afiş, kitap kapağı, amblem, kitap içi resimleme gibi reklam grafiği konularının toplumun eğitilmesindeki rolünden resim dersi müfredat programlarında hiç yer verilmemektedir.

Ayrıca reklamcıların topluma karşı olan sorumlulukları, yapılan çalışmaların toplum tarafından zevkli ya da zevksiz olarak nitelendirilmesi, reklam ürünlerinin, toplumda geçerli olan ahlaki veya estetik değerleri etkilemesi ve bu değerlerin toplumun kültürel değerleriyle bazen birleşip bazen çatışmasından, grafik ünitelerinin içeriğinde hiç söz edilmemektedir.

Son yıllarda televizyon ve kent-içi reklam panolarının da etkisiyle korkunç boyutlarda yabancı isimler türemiş ve bu isimlerin hepsi de yeni yetişen nesil tarafından bir haberleşme aracı veya bir simge olarak kullanılmaya başlandığı belirlenmiştir. Örneğin; Wimpy Hamburger, Billy hamburger, Fast Food Pizza, Suellen Bar, Cafe Ceyar, Canon Bilardo, Pilsen Bilardo, Madonna Bar, China Town (Çin Kasabası), Cafe Karambol, McDonald Hamburger, Flamingo yolu.

Ayrıca alkollü içki ve sigara üreten çok uluslu şirketler, kent içindeki apartman duvarlarına dev boyutlarda gösterişli reklam resimleri yaparak yeni gelişen nesil üzerinde kötü etki bırakmaktadırlar.

Resim dersi müfredatının bu toplumsal ve kültürel muhtevanın gerisinde kaldığı kolayca söylenebilir.

Bu gibi toplumun değer yargılarıyla çelişen reklamlar, çevre kirlenmesine benzeyen bir tür kültür kirlenmesi yaratmaktadır.

Grafik dersinde reklamın toplumsal bir kurum olarak fikirlerin umut ve beklentilerin yaşam biçimlerinin oluşumunda etkili olduğundan söz edilmemektedir.

Sonuç olarak; grafik sanatlar, reklamın sunulmasında estetik bir görev üstlendiği gibi, aynı zamanda kültür aktarma aracıdır. Buna bağlı olarak grafik sanatlar toplumun kültürel değerlerinin gelecek kuşaklara aktarılmasında önemli görevleri üstlenir.

Bu görevin iyiye doğru yönlendirilmesi sanat eğitimcilerinin sorumluluğundadır.

V . Ö N E R İ L E R

Televizyonda sürekli gösterilen pek çoğu kültürümüz açısından olumsuz reklamlar, çizgi filmler,televizyon dizileri, ayrıca kentlerimizde ve yollarımızda gittikçe artan sayıda yer alan reklam panoları, duvar reklamları ve bunların içerisine gelişigüzel yerleştirilmesi, çevre kirlenmesine neden olduğu gibi kültürel kirlenmeye de sebep olmaktadır.

Bu tür reklam araçlarının toplumsal sorumluluğunu şöyle açıklamak mümkündür.

Tüketicinin istek ve ihtiyaçlarını karşılayacak ürün ve hizmetleri bilinçli olarak seçmesini sağlayacak biçimde gerekli ve yeterli bilgilerin doğruluk ve dürüstlük ilkeleri ile iletilmesi ve böylece onun yayın standardının yükselmesine yardımcı olmak.

Tüketiciyi bilinçli bir duruma sokmak her şeyden önce tüketecği mal hakkında ekonomik, sosyal, psikolojik ve toplumsal bir bilgiye sahip olmasıyla mümkündür.

Yukarıda sayılanlar bir eğitim kurumunda bireye kazandırılmalıdır. Bu bilgilere sahip olan şahıs problemini çözebilmelidir.

Toplumun kültürel yapısında olumlu ya da olumsuz izler bırakan kitle iletişim araçlarından grafik sanatlar da topluma sunulmasından itibaren üstlenmiş olduğu ahlakî ve sosyal sorumluluğu şöyle sıralamak mümkündür :

Grafik sanat ürünleri ;

- Bilgi verici ve eğitici olmalıdır.
- Kültür yozlaşmasına sebep olmamalıdır.
- Yanıltıcı ve aldatıcı olmamalıdır.
- Toplumun yaşayan değerleriyle ters düşmemelidir.
- Sevmli, eğlendirici olmalıdır.
- Anlaşılır olmalıdır.
- Toplumun tüm kesimlerine hitap etmelidir.
- Doru bilgi vermelidir.
- Topluma sanat ve güzellik duygularını aşılamalıdır.
- Ülke ekonomisine katkıda bulunmalıdır.
- Üretimi teşvik etmelidir.
- Sürekli tüketen bir toplum tipi yaratmamalıdır.
- Milli birliği ve bütünlüğü bozucu özellikler arzetmemelidir.
- Kendi toplumuna, kültürüne, gücüne güvenmeyi, öğretmelidir.
- Dışarıya bağımlılığı desteklemeyen bir yapı arzetmelidir.
- Tanıtımda kullanılan sloganlar, mesajlar toplumun yaşayan değerlerinden alınmalıdır.

Yukarıda sayılanlar grafik sanat çalışmalarında temel ilke olarak kullanılmalıdır. Bu ilkelerin eğitim kurumlarında bir prensip içerisinde verilmesinde büyük fayda vardır.

Resim-iş eğitimi derslerinin müfredat programları genişletilerek son yıllarda çok büyük önem arzeden grafik sanatların uygulama çalışmalarının yanında teorik olarak kültürel değerlerimize olan olumlu ve olumsuz yanlarının da ele alınıp ders içerisinde verilirse, kültür etkilenmeleri konusunda daha şuurulu bir toplumun yetiştirilmesine inanabiliriz.

V I . Ö Z E T

Kültür bir toplumun kuşaklararası devamını sağlayan duyuş, düşünüş ve tavır biçimidir. Kültürün dejenerasyona uğramadan bir sonraki nesile aktarılması değişik iletişim araçlarıyla mümkündür.

Bu iletişim biçimleri sesle, görüntüyle, hareketlerle, izah edilme-ye çalışılır. Grafik sanatlarda kitle haberleşmesinde göze hitap eden etkili bir kültür aktarma aracıdır.

Özellikle yeni yetişen nesil, olduğu gibi bu sanatın etkilenmesi altındadır. Çocuğun eline aldığı kitap, sokaktaki afiş, evde bulunan televizyon, grafik sanatının yoğun olarak kullanıldığı alanlardır. Çocuğun kişiliği, ileride toplum içerisinde alacağı sorumluluklar ve görevler bulunduğu çevrede etkilendiği davranışlarla gerçekleşecektir.

Günümüzde uluslararası ilişkiler çok yakınlaştığı için kültür alış-verişi de yoğunlaşmıştır. Uydu yayınlarıyla gelişmiş ülkelerin günlük yaşama biçimlerini evimizde izleyebilmekteyiz. Bu yayınların izleyenler tarafından iyi tahlil edilebilmesi, yararlı ve zararlı yanlarını ayırt edebilmeleri köklü bir bilgiye sahip olabilmeleriyle mümkündür.

Kültür alışverişlerinde grafik sanatlar önemli bir mevki işgal etmektedir. Kitle iletişim aracı olan grafik sanatının tüm yönleriyle topluma tanıtılması ve verdiği mesajların daha iyi anlaşılabilmesi için her şeyden önce öğretim kurumlarında bu konu her yönüyle ele alınmalıdır.

Burada en önemli görevler de orta öğretim kurumlarına düşmektedir.

Çünkü, yeni yetişen genç nesil kişiliğini orta öğretim çağında bulmaya başlar. Alacağı kültürel ve sanatsal eğitim bu kişiliği geliştirir.

Gelişmiş ülkelerdeki teknolojik yenilikleri alırken ülkelerin farklı kültürel değerlerini de almaktayız. Kuşkusuz bunların iyi olanlarını almak gerekmektedir, onları olduğu gibi alıpta kendi toplumumuzun bünyesine uydurmaya çalışmak mutlaka sakınca doğuracaktır.

Toplumun değer yargılarına ters düşmeyen bir estetiğe ulaşmak ve bu çalışmaların toplumun gelişmesini sağlayacak ders konularına ağırlık veren konularla zenginleştirilmelidir.

Gelişmiş ülkelere almış olduğumuz teknik ve ekonomik değerleri kendi kültürel değerlerimizle nasıl birleştireceğimiz grafik sanatların üniteleri arasında yer almalıdır.

Reklamcılık başlıbaşına bir kültür aktarma olayıdır. Bu meslek dalı içerisinde de grafik sanatlar önemli yer tutmaktadır.

Reklam araçlarından olan grafik sanat ürünleri (afiş, illüstrasyon, kitap kapağı, çizgi filmler, çizgi romanlar, dergiler, gazeteler) nüfusu çok genç olan ülkemizde büyük bir kesimi oluşturan çocukların sosyalleşmesinde etkili bir eğitim aracıdır.

Bu nedenle Ankara ili sınırları içerisinde 50 resim öğretmeni üzerinde konuyla ilgili 22 adet soru sorulmuş, alınan cevaplarla yorumlarına gidilmiş ve resim dersi müfredatlarında kültür konusuna hiç değinilmediği ortaya çıkmıştır.

Grafik sanatların genç neslin üzerinde yaratmış olduğu olumlu ve olumsuz etkiler başlıbaşına bir araştırma konusudur.

K A Y N A K Ç A

- AKYOL, Avni; Kültür ve Sanat Üzerine, Başbakanlık Basımevi, Ankara, 1977.
- ALEMDAR, Korkmaz; Kitle İletişiminde Temel Kavramlar. Savaş Yayınevi, Ankara, 1983.
- ALKAN, Cevat; Eğitim Teknolojisi, Yargıçoğlu Matbaası, Ankara, 1984.
- .....; Eğitim Ortamları, A.Ü. Eğitim Fakültesi Yayınları, Ankara, 1979.
- AKERSON, Fatma; Göstergebilim, M.S.Ü., Yüksek Lisans Ders Notları, 1985.
- ALBAYAR, Nuri; "Osmanlı Yayıncılığı" Yayıncılık Maddesi, Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi, Sayı: 53, İletişim Yayınları, İstanbul, 1986.
- ALTINOK, İsmail; Yeni Resim-İş Dersleri, Toplum Yayınevi, Ankara, 1975.
- ALTINTAŞ, Yurdaer; "Ustalar ne diyor ?", Milliyet Sanat Dergisi, Yeni dizi, Sayı 31/391, İstanbul, Eylül 1981.
- .....; "Türk Afiş Sanatında Kişilik ve Yazı". Gösteri Sanat ve Edebiyat Dergisi, s. 31, İstanbul, 1983.
- ASLIER, Mustafa; Resim-I. Temel Sanat Eğitimi, Resim Teknikleri, Grafik Resim. Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1986.
- AYTEK, Bintuğ; İşletme Yönetimi. Ren Yay., Ankara, 1988.
- AYSAN, Yılmaz; "Kollektif Afiş Geleneği ve Mayıs 1968 afişleri" Mimarlık Dergisi, Sayı: 159, İstanbul, 1979, s. 9.

BAŞARAN, İ. Ethem; Eğitim Psikolojisi, Bilim Matbaası, Ankara, 1978.

BELGE, Murat; "Türkiye'de Günlük Hayat" Günlük Hayat Maddesi, Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi, Sayı: 27, İletişim Yayınları, İstanbul, 1983.

BİR, Ali Atıf, Fermani MAVİŞ; Reklamın Gücü, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1988.

BOYDAŞ, Nihat; Ta'lik Yazının Özellikleri ve Resim Sanatıyla Münasebeti, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 1984.

CEMALCILAR, İlhan; Pazarlama. E.İ.T.İ.A. Yayınları, Eskişehir, 1977.

CHAMBERLAIN, Walter; Woodcut Printmaking. Thames and Hudson Ltd. London, 1978.

CLEAVER, James; A History of Graphic Art, New York, Philosophical Library Inc., 1963.

DEMİRAY, Kemal; Sözlü ve Yazılı Anlatım Kompozisyon. İnkılap ve Aka Kitabevi, İstanbul, 1971.

DEMİRCİ, Rasih, Burhan Erdoğan; Genel Ekonomi, Ecdad Yayınları, Ankara, 1988.

DEMİRLER, Necmettin; Karışık Teknik. Yaygın Yüksek Öğretim Kurumu, Ankara, 1977-78.

DERMAN, Gül; Resimli Taş Baskısı Halk Hikayeleri, Atatürk Kültür Merkezi Yay., Sayı: 24, Ankara, 1988.

DOĞAN, Hıfzı; Orta Öğretim Programlarındaki Yönelmeler (1924-1970) M.E.B. Yayınevi, İstanbul, 1972.

ERKMEN, Bülent; "Hazırlanmamış Bir Grafik Sanatlar Sözlüğünden Bazı Alıntılar" Gösteri Sanat Dergisi, Sayı: 31, İstanbul, 1983.

ERSOY, Ayla; Sanat Kavramlarına Giriş. Beta Yayın Dağıtım, İstanbul, 1983.

ERTEL, Mengü; "Reklamcılık ve Afiş Sanatı, Egemen ve Yaratıcılar", Gösteri Sanat Edebiyat Dergisi, Sayı: 9, İstanbul, Ağustos 1981, s. 71-77.

....., ...; "Delikanlı Bir Sanat", Gösteri Sanat Edebiyat Dergisi, Sayı: 31, İstanbul, Haziran 1983, s. 82-84.

ERTÜRK, Selahattin; Eğitimde Program Geliştirme. Hacettepe Üniversitesi Basımevi, Ankara, 1972.

EVLİYAGİL, Şevket; Basım Sanayiinin Temel Kavramları, Ajanstürk Bilim Yayınları, Ankara, 1985.

FISCHER, Ernest; Sanatın Gerekliliği, Çeviren : Cevat Çapan, Kiney Yayınları, Ankara, 1985.

GÖKALP, Ziya; Türk Medeniyeti Tarihi, Milli Eğitim Matbaası, İstanbul, 1927.

GÖKÇİN, Beysun; "Grafikerler Meslek Kuruluşu Başkanı Yurdaer Altıntaş ile Söyleşi", Gösteri Sanat Edebiyat Dergisi, Sayı: 2, İstanbul, 1983, s. 79.

GÜVEN, Turan; "Metin Yazarı-Art Direktör İlişkisi Üzerine", Gösteri Sanat Edebiyat Dergisi, Sayı: 31, İstanbul, Ağustos 1981, s. 70.

GRAFİK SANATI; "Reklamevi"nin Grafik Atelyesinden Görüntüler : Kişiler, İşler "Grafik Sanatı Dergisi", Sayı: 2, İstanbul, 1985, s. 36-37.

....., ...; "Bir Grafik Ustamız Mengü Ertel", Grafik Sanatı Dergisi, Sayı: 3, İstanbul, 1986, s. 18-25.

....., ...; "Bir Grafik Ustamız Sadık Karamustafa", Grafik Sanatı Dergisi, Sayı: 7, İstanbul, 1986, s. 18-25.

....., ...; "Bir Grafik Ustamız İhap Hulusi", Grafik Sanatı Dergisi, Sayı: 1, İstanbul, 1983, s. 35.

HERDEG, Walter; 66/67 Grafik Annual. Zurich : The Graphis Press, 1966.

İÇMELİ, Mürşide; Türkiye'de Sanatın Dünü Bugünü, H.Ü.G.S.F. Yayınları, Ankara, 1985.

....., ...; Grafik I, Mektupla Öğretim Yayınları, Ankara, 1977.

KAGAN, Moissej; Güzellik Bilimi Olarak Estetik ve Sanat, Çeviren : Aziz Çalışlar, Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul, 1982.

KANTARCIOĞLU, Sevim; Kültür Üzerine Düşünceler, Kültür Turizm Bakanlığı Yayınları No: 478, Ankara, 1987.

KAPLAN, Mehmet, M. Ergin, F.K. Timurtas; Türk Dili, Yaygın Yüksek Öğretim Kurumu, Ankara, 1977.

KAPLAN, Mehmet; Türk Milleti'nin Kültürel Değerleri, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1987.

KAYNARDAĞ, Arslan; "Kitap-Grafik ilişkisi ve Günümüz Kapakları", Grafik Sanatı Dergisi, Sayı 1, İstanbul, 1985.

KLEE, Paul; Çağdaş Sanat Kuramı, (Çev. Mehmet Dünder), Dost Yayınları, Ankara, 1986.

KONGAR, Emre; İmparatorluktan Günümüze Türkiye'nin Toplumsal Yapısı, Cem Yayınevi, İstanbul, 1978.

....., ...; Kültür ve İletişim, Say Yayınları, Ankara, 1985.

KOŞAN, Sema; "İhap Hulusi", Türkiyemiz Dergisi, Akbank Yayınları, Sayı : 32, İstanbul, 1980.

MADEN, Sait; "Cumhuriyet Dönemi Türk Grafik Sanatı I, Türk Grafiğinin Çıkmazı", Çevre Mimarlık Dergisi, Sayı 1, Reyo Yayınları, s. 91-93, İstanbul, 1979.

....., ...; "Türk Grafik Sanatı Kendine Bir Geçmiş Arıyor", Hürriyet, Gösteri Sanat ve Edebiyat Dergisi, s. 31, İstanbul, 1983.

- ....., ...; Grafik Sanatının Dünyü Bugünü, İletişim Yayınları, Sayı: 26, İstanbul, 1984.
- ....., ...; "Türk Grafik Sanatı Tarihi", Grafik Sanatı Dergisi, Sayı : 1,2,3,4. İstanbul, 1985.
- MİSMAN, Hayati; Grafik II, Yaykur Yayınları, Ankara, 1977.
- MUCUK, İsmet; Pazarlama İlkeleri, Der Yayınları, İstanbul, 1986.
- NEBİOĞLU, Süleyman; Reklamcılık, İletişim Yayınları, Sayı: 53, Ankara, 1984.
- Orta Öğretim Müfredat Programı, Milli Eğitim Basımevi, İkinci Basılış, Ankara, 1970.
- ORTAYLI, İlber; "Harf Devrimi Üzerine Bir Değerlendirme" Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi, Sayı: 79, İstanbul, 1986.
- OSKAY, Ünsal; XIX. y.y.'dan günümüze Kitle İletişiminin Kültürel İşlevleri, A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi, B.Y.Y.O. Basımevi, Ankara, 1982.
- ÖZALP, Reşat, A. Ata Ünal; Milli Eğitim'de Düzenleme Teşkilatı, M.E.B. Yayınevi, İstanbul, 1977.
- ÖZKÖK, Ertuğrul; Sanat, İletişim ve İktidar, Tan Yayınları, Ankara, 1982.
- ÖZTUNA, Yılmaz; Büyük Türkiye Tarihi, Ötüken Yayınevi, Cilt 6, İstanbul, 1983.
- READ, Herbert; Sanat ve Endüstri, Çev: Nigan Beyazıt, İ.T.Ü. Yayınları, İstanbul, 1973.
- SAN, İnci; Sanat Eğitimi Kuramları, Tan Yayınları, Ankara, 1983.
- ...., ...; Sanat ve Eğitim, A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, Ankara, 1985.

SENA, Cemil; Estetik, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1977.

SÖZEN, Metin, Uğur Tanyeli; Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1983.

ŞAHİNOĞLU, Metin; Anadolu Selçuklu Medeniyetinde Yazının Dekoratif Eleman Olarak Kullanılışı, Türk Eğitim Vakfı Yayınları, İstanbul, 1977.

TANSUĞ, Sezer; Çağdaş Türk Sanatı, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1986.

TAŞÇI, Abdullah; "Marka ve Amblemler", Grafik Sanatı Dergisi 4, İstanbul, 1985.

TURAN, Adnan; Sanat Terimleri Sözlüğü, Maya Yayınevi, Ankara, 1980.

TURHAN, Mümtaz; Kültür Değişmeleri, M.Ü. İlahiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1987.

TÜRKDOĞAN, Galip; Sanat Eğitimi Yöntemleri, Ayyıldız Matbaası, Ankara, 1981.

ÜNSAL, Yüksel; Bilimsel Reklam ve Pazarlamadaki Yeri, Tivi Reklam Yay, İstanbul, 1984.

VARLIK, M. Bülent; "Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Mizah", Gösteri Dergisi, Sayı: 35, İletişim Yayınları, İstanbul, 1986.

VERLAG, Freidrich; Yaratıcılık Eğitimi, Çev.: Berna Can, 1979.

YAZIR, M. Bedrettin; Medeniyet Aleminde Yazı ve İslâm Medeniyetinde Kalem Güzeli, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, 1981.

YILDIR, Erol; "Türkiye'de Çizgi Roman", Töre Dergisi, Ankara, 1984.

KONUyla İLGİLİ ANKARA İÇERİSİNDE TESBİT EDİLMİŞ OLUNAN DUVAR REKLAMLARI

Resim 10 : 600 m² ebadındaki apartman duvarına yapılmış duvar reklamı.

Resim 11 : 800 m² ebadındaki apartman duvarına yapılmış duvar reklamı.

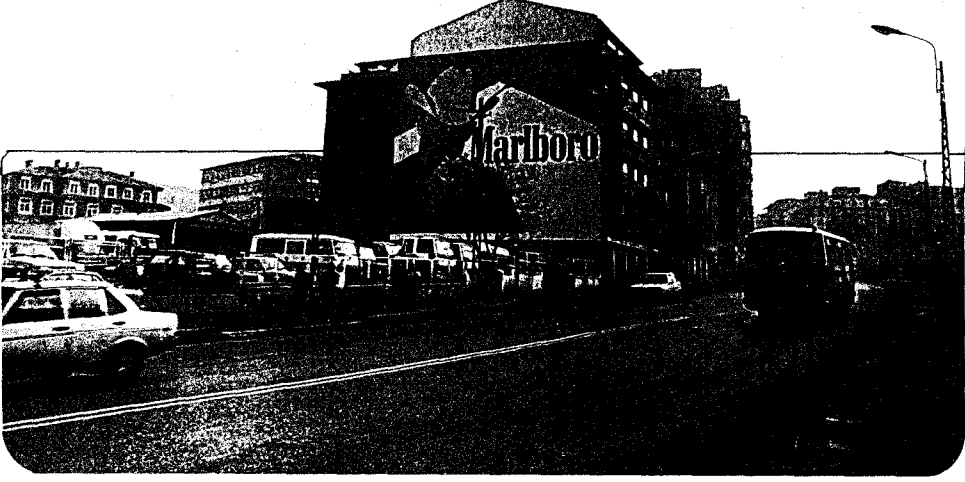

Resim 12 : 750 m² büyüklüğünde bir duvara çizilen yabancı sigara reklamı.

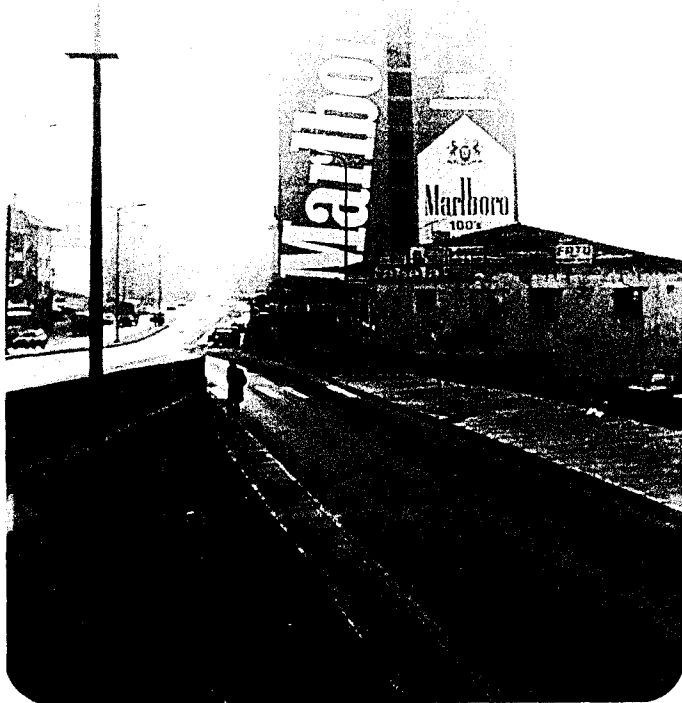

Resim 13 : Reklamın yakından görünüşü.

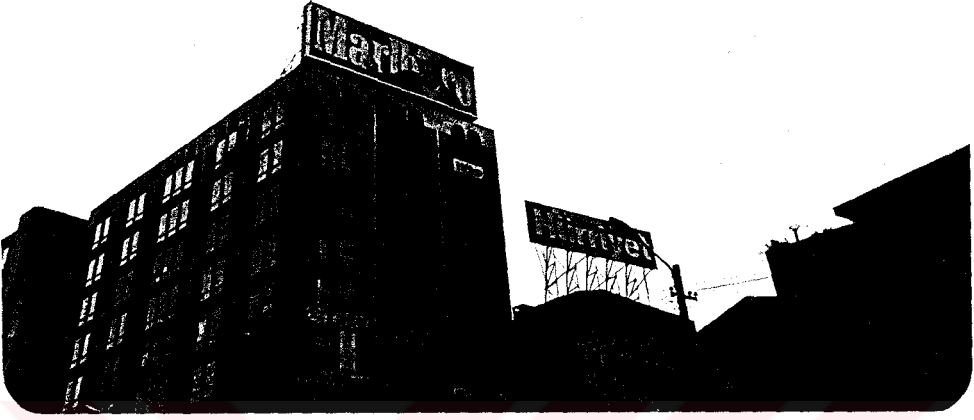

Resim 14 : Dışkapı semtinde kovboy görüntülü bir sigara reklamı.

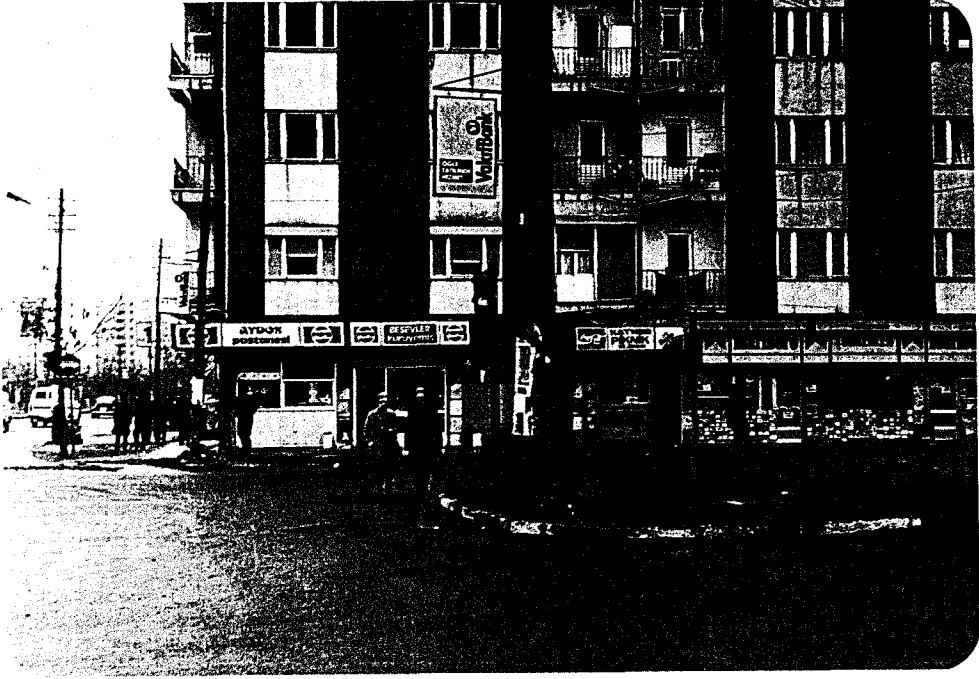
Resim 15 : Aynı semtte 40 m yükseklik ve 25 m genişlikte aynı sigara reklamının değişik biçimdeki görüntüsü.

Resim 16 : Kızılay semtinde apartmanın tepesine yerleştirilmiş sigara reklamı.

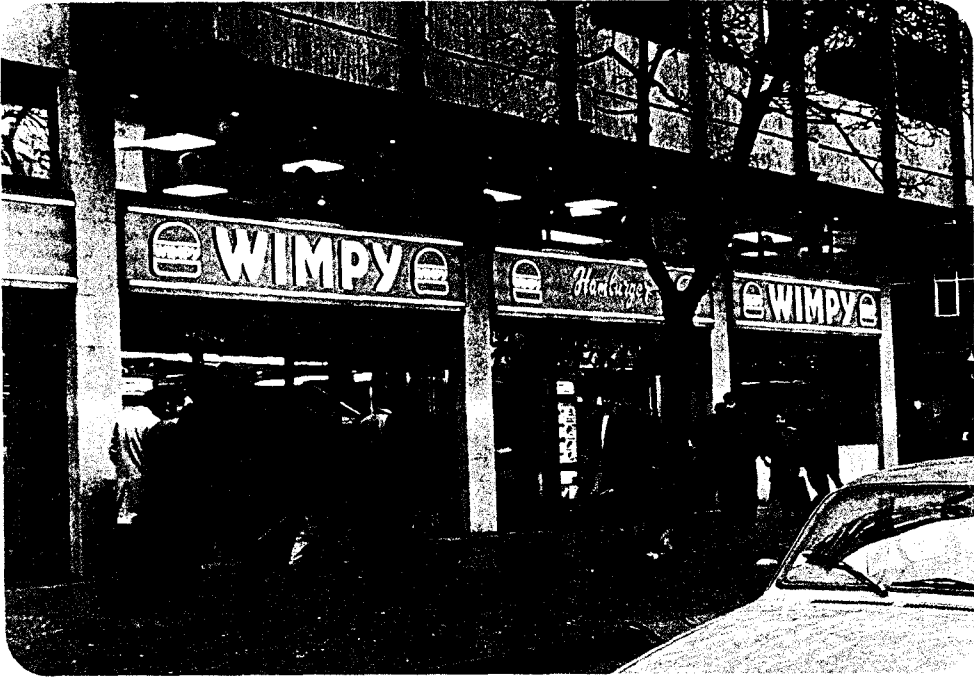
Resim 17 : 600 m² ebadında başka bir sigara reklamı.

Resim 18 : Yabancı içeceklerin reklamının bol miktarda kullanıldığı dükkân tabelaları.

Resim 19 : Maltepe semtinde 600 m² büyüklüğünde pepsi reklamı.

Resim 20 : Yabancı kaynaklı isimden oluşan bir hamburgerci tabelası.

Resim 21 : Reklam yapan ve yaptıran yabancı cisim kullanmış.

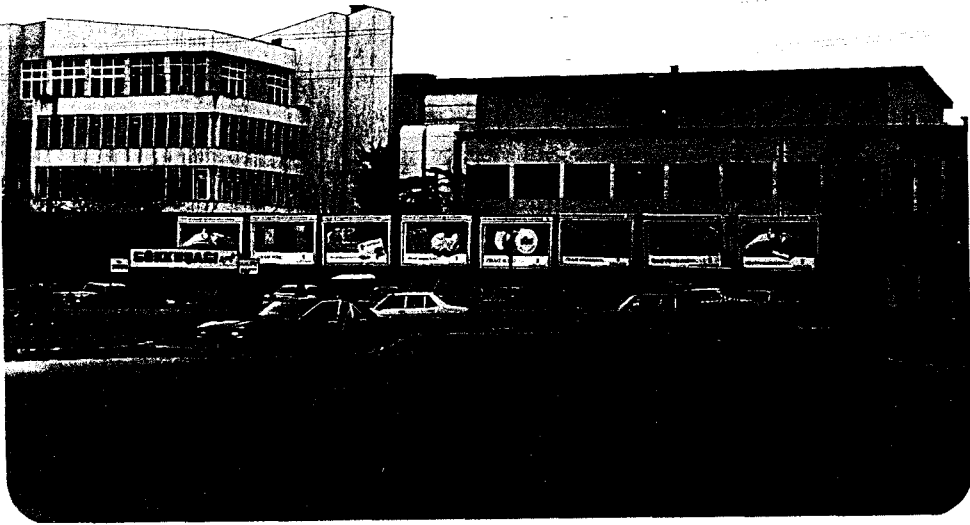
Resim 22 : Ankara Kızılay, boş bulunan her yere tabela asılmış, mimari çevre bozulmuş.

Resim 23 : Duvarda ve tabelada yabancı isimden oluşan reklam yazıları.

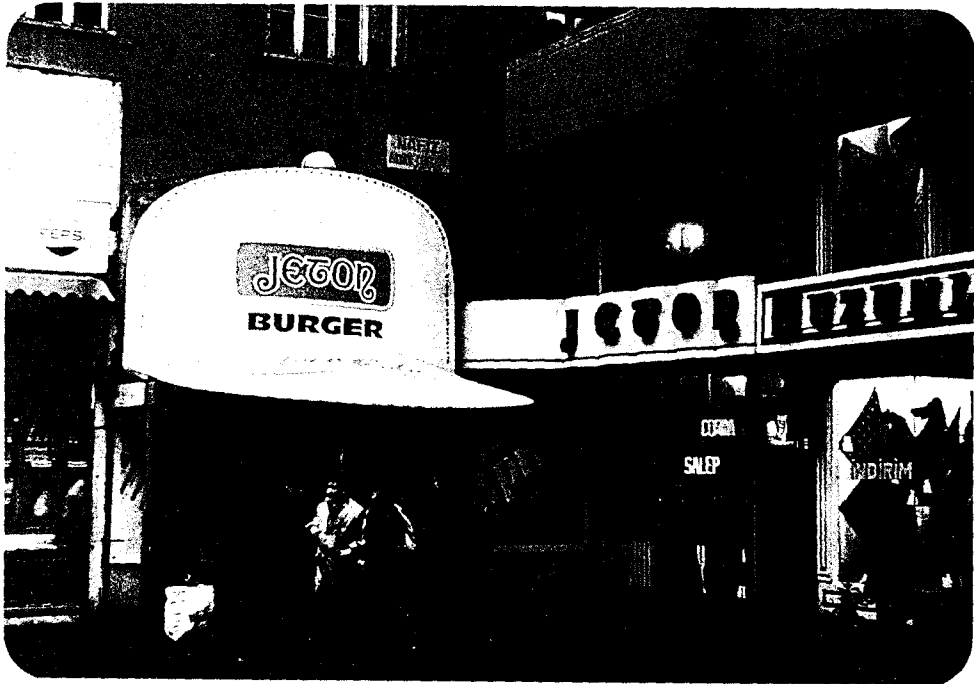
Resim 24 : Apartmanların her tarafı yabancı yazılarla doldurulmuş.

Resim 25 : Şehir içinde kullanılan reklam panoları (Bill-Board).

Resim 26 : Bir umut reklamı.

Resim 27 : Pepsi, jeton burger, sprite, jeton kültür aktarmanın yanlış örnekleri.

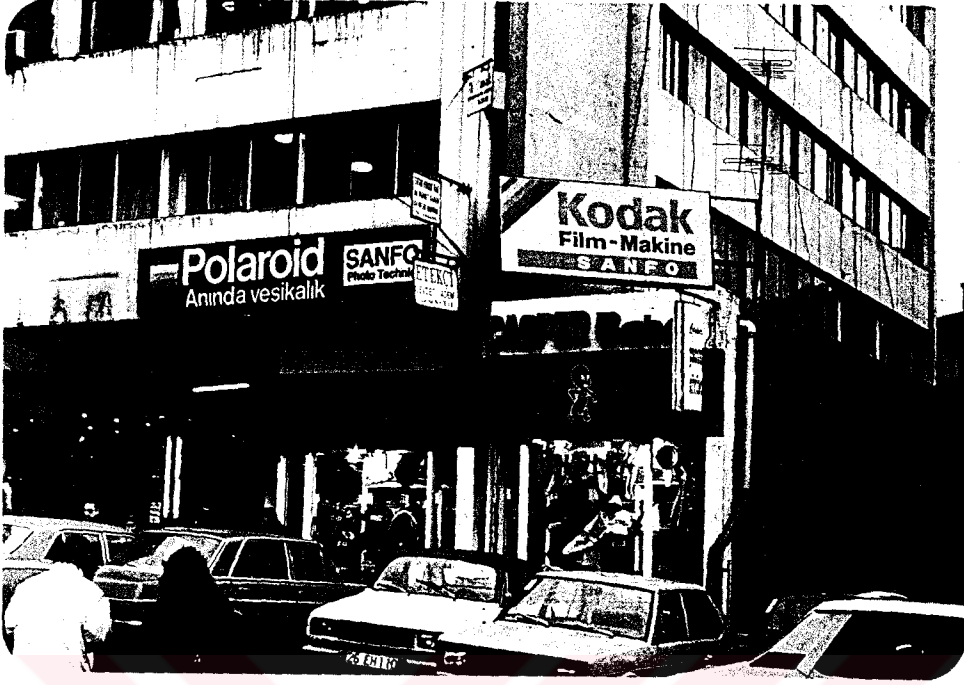

Resim 28 : Yabancı isimli başka bir tabela.

Resim 29 : Yabancı isimli başka bir tabela.

Resim 30 : Televizyondaki yabancı dizilerden etkilenmiş olan tabela isimleri (CASPER).

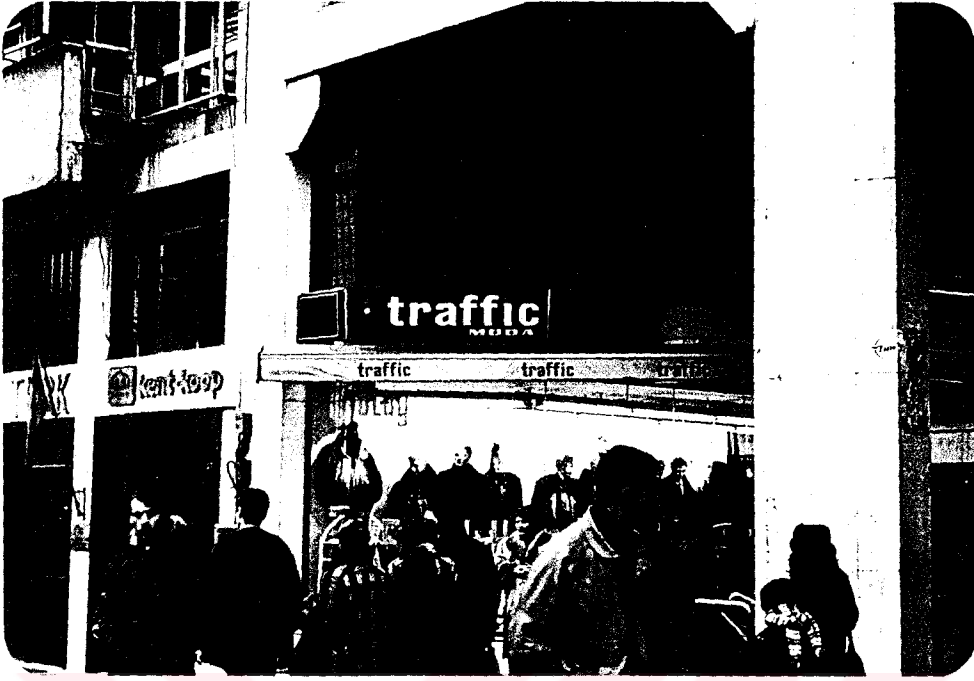
Resim 31 : Televizyondaki başka bir yabancı diziden etkilenmiş tabela.

Resim 32 : Tabelalarda her türlü yabancı isim sınırsız olarak kullanılmaktadır.

Resim 33 : Anlamı olmayan bir mağaza adı.

Resim 34 : Tanıtım tabelalarında Türkçe kelimeler çok az kullanılmaktadır.

Resim 35 : Santral, İngilizce kökenli merkez anlamındadır. Ama toplum İngilizce sözlük mü taşımalı ?

Resim 36 : KAREN konfeksiyon mağazası.

Resim 37 : Network müzik malzemeleri satış yeri.

Resim 38 : SANLET, BALDINI giyim mağazası.

Resim 39 : NENA elbise mağazası.

Resim 40 : BABYCARE, FLORICCA, KALBIR elbise.

Resim 41 : MOKA yiyecek, içecek.